

**Shell Nederland
Pensioenfonds Stichting**

JAARVERSLAG 2015

3DE BOEKJAAR

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

Postbus 65

2501 CB Den Haag

Nederland

E-mail: snps@achmea.nl

Internetsite: www.snps.nl

Handelsregister Den Haag no. 57840431

BTW no. NL852759290B01

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A	Kerncijfers	4
B	Voorwoord	8
C	Verslag van het Bestuur	10
	1) Ontwikkelingen; wet- en regelgeving en financiële markten	11
	2) Inrichting SNPS	14
	3) Risicomanagement	25
	4) Governance en compliance	28
	5) Vooruitblik 2016	31
D	Verantwoording en toezicht	32

JAARREKENING

1	Balans per 31 december 2015 en 2014	40
2	Staat van baten en lasten	41
3	Kasstroomoverzicht	43
4	Algemene toelichting	44
5	Toelichting op de balans	54
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	70

OVERIGE GEGEVENS

1	Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum	87
2	Resultaatverdeling	87
3	Actuariële verklaring	88
4	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	90

BIJLAGEN

1	Bestuur, medezeggenschap, uitvoering en toezicht	94
2	Personalía en benoemingen	97
3	Nadere specificaties van de Life Cycle portefeuilles	100

A KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

BRUTO PENSIOENREGELING

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per einde jaar

	2015		2014		2013	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	1.736	96,4	1.229	97,9	424	99,1
Gewezen deelnemers	65	3,6	26	2,1	4	0,9
Pensioengerechtigden	-	-	-	-	-	-
	<u>1.801</u>	<u>100,0</u>	<u>1.255</u>	<u>100,0</u>	<u>428</u>	<u>100,0</u>

NETTO PENSIOENREGELING

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per einde jaar

	2015	
	Aantal	%
Deelnemers	4.901	95,3
Gewezen deelnemers	235	4,5
Pensioengerechtigden	8	0,2
	<u>5.144</u>	<u>100,0</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

Premiebijdragen werkgever en werknemer, Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers en pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds (x € 1.000)

	2015	2014	2013
Premiebijdragen werkgever - Bruto pensioenregeling	13.918	9.287	2.637
Premiebijdragen werknemers - Bruto pensioenregeling	1.466	2.144	288
Totaal premiebijdragen	15.384	11.431	2.925
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	8.540	9.339	-
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds – Bruto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	922	1.175	605
- gedeeld door gemiddeld aantal deelnemers (x € 1)	622,-	1.422,-	2.854,-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds – Bruto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	71	56	23
Kosten vermogensbeheer t.l.v. deelnemers – Bruto pensioenregeling (in basispunten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen)	24	24	25

NETTO PENSIOENREGELING

Premiebijdragen werkgever en werknemer, Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers en pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds (x € 1.000)

	2015	2014	2013
Premiebijdragen van werkgever - Netto pensioenregeling	18.938	-	-
Premiebijdragen van werknemer - Netto pensioenregeling	3.121	-	-
Totaal premiebijdragen	22.059	-	-
Pensioenuitkeringen (afkopen) – Netto pensioenregeling	82	-	-
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds – Netto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	800	-	-
- gedeeld door gemiddeld aantal deelnemers ((x € 1)	326,-	-	-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds – Netto pensioenregeling (daarmee direct ten laste van werkgever)	18	-	-
Kosten vermogensbeheer t.l.v. deelnemers – Netto pensioenregeling (in basispunten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen)	22	-	-

Algemene reserve en Minimaal vereist eigen vermogen (x € 1.000)

	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Algemene reserve	2.015	315	250
Minimaal vereist eigen vermogen	1.623	308	250

BRUTO PENSIOENREGELING**Beleggingen voor risico deelnemers, Liquide middelen deelnemers nog te beleggen en Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers (x € 1.000)**

	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Life Cycle portefeuille 1	10.787	5.028	237
Life Cycle portefeuille 2	2.062	1.209	11
Life Cycle portefeuille 3	26.400	11.956	568
Beleggingen voor risico deelnemers	39.249	18.193	816
Liquide middelen/Vorderingen deelnemers nog te beleggen	1.560	1.958	358
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	40.809	20.151	1.174

NETTO PENSIOENREGELING**Beleggingen voor risico deelnemers, Liquide middelen deelnemers nog te beleggen en Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers (x € 1.000)**

	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Life Cycle portefeuille 1	2.310	-	-
Life Cycle portefeuille 2	1.173	-	-
Life Cycle portefeuille 3	13.430	-	-
Beleggingen voor risico deelnemers	16.913	-	-
Vorderingen deelnemers nog te beleggen	1.466	-	-
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	18.379	-	-

BRUTO EN NETTOPENSIOENREGELING**Performance 2015 versus benchmark per Life Cycle portefeuille**

Life Cycle portefeuille	Performance (voor aftrek management fees)	Management fees	Performance (na aftrek van management fees)	Benchmark performance	Performance na aftrek management fees vs Benchmark
	2015	2015	2015	2015	2015
Life Cycle portefeuille 1	1,6%	0,1%	1,5%	1,4%	0,1%
Life Cycle portefeuille 2	0,6%	0,1%	0,5%	0,5%	0,0%
Life Cycle portefeuille 3	4,3%	0,3%	4,0%	3,5%	0,5%

B VOORWOORD

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

Per 1 januari 2015 steeg het aantal deelnemers van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (hierna: pensioenfonds of SNPS) significant. SNPS voert namelijk per deze datum ook de netto pensioenregeling uit voor werknemers van Shell met Nederland als 'base country' die een pensioengevend salaris boven de aftoppingsgrens hebben. Dat betreft dus ook werknemers die vóór 1 juli 2013 in dienst zijn getreden, en die beneden de aftoppingsgrens bruto pensioen opbouwen bij het andere Shell pensioenfonds in Nederland: Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF).

Per 31 december 2015 ligt het aantal deelnemers van de bruto regeling op 1.736 en bedraagt het aantal deelnemers in de netto pensioenregeling 4.901. Het aantal gewezen deelnemers is nog steeds zeer beperkt evenals het aantal pensioengerechtigden (partnerpensioen danwel arbeidsongeschiktheidspensioen). Het belegd vermogen is in 2015 toegenomen van € 20,2 miljoen aan het begin van 2015 tot € 56,2 miljoen per 31 december 2015.

In 2015 zette de daling van de rente zich voort, en er lijken weinig redenen om aan te nemen dat de rente op korte termijn significant zal stijgen. Een langdurig lage rente heeft impact op de hoogte van het door de deelnemer in te kopen pensioen op pensioendatum. De impact van een langdurige lage rente heeft in 2015 dan ook hoog op de agenda van het Bestuur gestaan. Medio 2015 is - eerder dan oorspronkelijk voorzien - door het Bestuur een nieuwe ALM-studie gestart, waarin de langdurige periode van lage rente is meegenomen. Op basis van de ALM-studie zal medio 2016 de Life cycle structuur van SNPS worden aangepast. De deelnemers van SNPS worden hierover nader geïnformeerd.

Communicatie blijft een van de voornaamste aandachtspunten van het Bestuur. Het Bestuur blijft aansturen op verdere doorontwikkeling van communicatiestrategie en -middelen. Van groot belang hierbij is de behoeften en wensen van de deelnemers in kaart te brengen. In 2015 is door SNPS in dit kader voor het eerst meegedaan aan het Benchmark Onderzoekplatform Pensioenfonds (BOP). In totaal hebben 219 deelnemers aan dit onderzoek meegedaan. De betrokken deelnemers waarderen de communicatie en dienstverlening van SNPS met een 7. Interessant is de top 4 behoefte van nieuwe communicatiemiddelen zoals aangegeven door de deelnemers van SNPS. Het betreft 1) een jaarlijkse check, 2) een mini cursus pensioen, 3) specialist bij werkgever en 4) een pensioen app. Mede in het kader van deze uitkomsten ontwikkelt het Bestuur op dit moment verdere plannen om deelnemers actief te benaderen, bijvoorbeeld via deelnemerpanels.

Tot slot is in de tweede helft van 2015 in nauw overleg met Shell Nederland een start gemaakt met de voorbereidingen op de uitbreiding van de individuele beschikbare premieregeling met een extra keuzemogelijkheid voor een zogenoemde collectieve variabele pensioenuitkering. Dit maakt het voor SNPS-deelnemers in de toekomst mogelijk om ook na de pensioendatum door te beleggen. Op dit moment is dit op grond van de Pensioenwet niet toegestaan, maar het kabinet heeft in 2015 een wetsvoorstel ingediend die dat wel mogelijk maakt. Een keuze voor een collectieve variabele pensioenuitkering biedt de mogelijkheid om ook na de pensioendatum te profiteren van hogere verwachte rendementen van beleggingen in zakelijke waarden. Dit leidt naar verwachting tot een hoger pensioenresultaat en verbetert de kans op koopkrachtbehoud. Naast het kunnen doorbeleggen na pensioendatum biedt het wetsvoorstel de mogelijkheid dat mee- en tegenvallers in het beleggingsresultaat of bij de levensverwachting over maximaal vijf jaar worden gespreid. Hierdoor worden grote jaarlijkse schommelingen in de pensioenuitkeringen beperkt. Voor het Bestuur is daarbij van groot belang dat de nieuwe keuzemogelijkheid voor een collectieve variabele pensioenuitkering voor de deelnemers goed uitlegbaar is alsmede kostenefficiënt en financieel verantwoord.

Garnt Louw

C VERSLAG VAN HET BESTUUR

1) ONTWIKKELINGEN; WET- EN REGELGEVING EN FINANCIËLE MARKTEN

a) Wet- en regelgeving

Net als in eerdere jaren, werd ook in 2015 veel nieuwe wet- en regelgeving voor pensioenfondsen geïmplementeerd of aangekondigd.

Ingrijpende beperkingen in het fiscale kader voor pensioenregelingen per 1 januari 2015 dwongen veel werkgevers en pensioenfondsen tot grote aanpassingen in de pensioenregelingen. Een van de overheidsmaatregelen is de invoering van een fiscale inkomensgrens voor bruto pensioenopbouw. Voor deelnemers in de bruto regeling van SNPS ligt deze grens op € 88.500,- per jaar (niveau 2015). Voor het deel van het pensioengevend salaris dat boven deze grens uitkomt, kan alleen nog voor pensioen worden gespaard uit netto inkomen (na loonbelasting). SNPS voert vanaf 1 januari 2015 een netto pensioenregeling uit, voor zowel deelnemers in de bruto regeling van SNPS als die van SSPF.

Het Financieel Toetsingskader (FTK) is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd. De regels van het FTK zijn per 1 januari 2015 aangepast. De gevolgen voor SNPS zijn daarbij beperkt vanwege het feit dat SNPS een individuele beschikbare premieregeling uitvoert, waarbij de risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid volledig zijn verzekerd. Zo bepaalt SNPS ook geen vereist eigen vermogen.

De nieuwe Wet pensioencommunicatie trad (gefaseerd) in werking. Pensioenfondsen zijn nu gehouden om evenwichtig te communiceren, en de deelnemer overzicht en inzicht in zijn pensioen te geven alsmede handelingsperspectief (keuzemogelijkheden) te bieden. Ook moeten pensioenfondsen gelaagd communiceren, waarbij de deelnemer steeds meer informatie krijgt naarmate de informatiebehoefte groter is.

Eind december 2015 werd een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend dat beoogt het instemmingsrecht van de ondernemingsraad op pensioenterrein te verduidelijken. De ondernemingsraad krijgt op basis van dit wetsvoorstel instemmingsrecht bij elke voorgenomen wijziging van de pensioenovereenkomst en mogelijk instemmingsrecht op onderdelen van de uitvoeringsovereenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds als deze direct van invloed zijn op de pensioenovereenkomst.

In november 2015 werd het wetsvoorstel variabele pensioenuitkering door het kabinet aan de Tweede Kamer gezonden. Met het wetsvoorstel wil het kabinet aan deelnemers in een beschikbare premieregeling de keuzemogelijkheid bieden van een variabel, risicodragend pensioen. Het voorstel werkt een individuele en een collectieve variant uit en creëert mogelijkheden om ook na pensioendatum door te beleggen, risico's met anderen te delen en mee- en tegenvallers over langere tijd te spreiden. Dit maakt het pensioen minder afhankelijk van de actuele markttrend op de pensioendatum. Eerder in 2015 is vanuit de VVD al een initiatiefwetsvoorstel Wet uitbetaling pensioen in pensioeneenheden naar de Tweede Kamer gezonden. Dit initiatief wetsvoorstel had eenzelfde doelstelling als het wetsvoorstel variabele pensioenuitkering maar richtte zich exclusief op de individuele variant. Na een Kamerbrede oproep is in februari 2016 door het kabinet en mevrouw Lodders besloten beide wetsvoorstellen samen te voegen tot een geïntegreerd wetsvoorstel genaamd Wetsvoorstel verbeterde premieregeling. Dit wetsvoorstel is in maart 2016 door de Tweede Kamer aangenomen en ligt momenteel ter besluitvorming voor bij de Eerste Kamer. De beoogde invoeringsdatum van het wetsvoorstel verbeterde premieregeling is 1 juli 2016. De discussie over de verbeterde premieregeling is voor SNPS van groot belang gegeven de door Shell Nederland beoogde verdere doorontwikkeling van de individuele beschikbare premieregeling met meer collectieve elementen, waarvan de concrete inrichting afhankelijk is van de wettelijke mogelijkheden.

Per 1 januari 2016 is het mogelijk geworden om in een zogenoemd algemeen pensioenfonds (APF) meerdere pensioenregelingen uit te voeren waarvoor afgescheiden vermogens worden aangehouden.

In maart 2014 lanceerde de Europese Commissie een voorstel voor aanpassing van de Europese pensioenfondsenrichtlijn (IORP). Dit voorstel zou consequenties hebben gehad voor de communicatie- en risk management vereisten van Nederlandse pensioenfondsen. Door een gezamenlijke inspanning van de Nederlandse overheid en de pensioensector en door samenwerking met andere lidstaten, is het voorstel eind 2014 zodanig aangepast, dat de Nederlandse pensioenfondsen daarmee goed uit de voeten kunnen. In 2015 heeft het Europees Parlement zich over het voorstel van de Europese Commissie gebogen, waarna begin 2016 ook een aantal wijzigingen is voorgesteld. Inmiddels onderhandelen de drie Europese instellingen - Europese Commissie, de Raad van Ministers en het Europees Parlement - via de zogenoemde 'triloog' over een compromistekst die voor alle partijen aanvaardbaar is. Verwacht wordt dat een definitief politiek akkoord medio 2016 mogelijk is.

In juli 2015 verzond het kabinet de langverwachte hoofdlijnennotitie over de toekomst van het Nederlandse pensioenstelsel aan de Tweede Kamer. De notitie benoemt de richtingen die met het verloop van de nationale pensioendialoog en de uitingen van diverse overheidsgerelateerde instanties, waaronder DNB, inmiddels werden verwacht: de afschaffing van de doorsneesystematiek en de transitie naar een systematiek waarbij persoonlijk pensioenvermogen leidend is, met gebruikmaking van collectieve risicodeling. De geleidelijke afschaffing van de doorsneesystematiek zou in moeten gaan in 2020. Het kabinet spreekt een voorkeur uit voor degressieve opbouw. In dat systeem blijft in opzet de premie voor iedereen gelijk, maar de opbouw wordt lager naar mate de leeftijd oploopt. In 2020 zou ook een nieuw soort pensioenregeling, met ruimte voor keuzevrijheid en maatwerk, ontwikkeld moeten zijn. Drie varianten bieden verschillende gradaties van risicodeling, maar elk met duidelijker eigendomsrechten en meer ruimte voor keuzevrijheid dan nu het geval is. In de komende jaren zal vervolg worden gegeven aan hetgeen in de notitie uiteen is gezet.

b) Financiële markten in 2015: Grillig beleggingsjaar

2015 was een sterk wisselvallig en bij vlagen turbulent beleggingsjaar. Zoals verwacht trok de economische groei in de meeste ontwikkelde landen licht aan. Opkomende landen hadden juist te maken met een groeivertraging. Uiteenlopend monetair beleid, de steeds verder dalende olieprijs en een oplopende crisis in de eurozone in de eerste helft van het jaar waren belangrijke thema's. Samen met geopolitieke problemen zorgde dit voor een onrustig marktbeeld.

De eurozone realiseerde per saldo een economische groei van 1,5% (bron: IMF). Dit is een verbetering ten opzichte van 2014. Het ruime monetaire beleid, de lage olieprijs, en de zwakke euro waren positieve factoren voor Europa. Ook de economie van de Verenigde Staten draaide gestaag door en groeide met 2,6%. Met een groei van 6,8% zat China op een aanmerkelijk lager groeipad dan in voorgaande jaren. De transitie van een investeringsgedreven naar een meer consumptiegedreven economie is hiervan de belangrijkste oorzaak. In de zomer zagen beleidsmakers zich genooddaakt om de Chinese yuan te devalueren. Andere opkomende landen zagen door daling van hun valuta hun schuldpositie in Amerikaanse dollars verder oplopen. Voor grondstoffen exporterende landen kwam de daling van de olieprijs daar nog eens bij.

De dalende olieprijs had ook effect op de wereldwijde inflatiecijfers en deze lag het hele jaar onder de ECB-doelstelling van bijna 2%. In de Verenigde Staten en China was er een vergelijkbaar beeld. De consumentenprijzen stegen nauwelijks gedurende het jaar, maar de producentenprijzen in China dalen zelfs al een aantal jaren.

Het monetaire beleid in de meeste regio's was nog steeds zeer ruim te noemen. De Europese Centrale Bank (ECB) startte in maart met "quantitative easing" (QE), een opkoopprogramma van aanvankelijk vooral staatsobligaties. Dit programma heeft als doel de inflatie te stimuleren. Dit zorgde voor een verzwakking van de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Mede door toedoen van de ECB daalden de renteniveaus in de eurozone naar nieuwe, historisch lage niveaus. De minder sterke euro legde ook druk op centrale banken van andere landen die hun munt aan de euro gekoppeld hadden. Eerder in het jaar besloot de Zwitserse centrale bank al om de minimale wisselkoers ten opzichte van de euro los te laten. In de Verenigde Staten verhoogde de centrale bank (Fed) aan het einde van het jaar de beleidsrente met 0,25-procentpunten. Dit was de eerste renteverhoging in de Verenigde Staten in negen jaar.

Angst voor een harde landing van de Chinese economie was een terugkerend thema gedurende het hele jaar. Ook was er regelmatig vrees voor een crisis in opkomende landen. Verder was er natuurlijk de onrust rond Griekenland, waarbij na de verkiezingen, diverse herstructureringen goedgekeurd konden worden door het parlement en hiermee de kans op een 'Grexit', dat wil zeggen het uittreden van Griekenland uit de euro, kon worden voorkomen. De verhouding met Rusland en het westen bleef verstoord en inmiddels vijf jaar na de Arabische lente bleef de onrust in het Midden-Oosten alleen maar toenemen met als o.a. als gevolg toenemende vluchtelingenstromen, opkomst ISIS, en meer. Dit alles zorgde ervoor dat er periodiek onrust was, maar dat de effecten op de financiële markten per saldo beperkt bleven.

Het afwisselende sentiment zorgde voor een wisselvallig koersverloop. Tot de zomer was het beeld redelijk gunstig, maar daarna zorgden de dalende olieprijs, de onrust rondom opkomende landen, en de onzekerheid over de uitblijvende renteverhoging van de Amerikaanse centrale bank voor een forse correctie. De daling van de Chinese valuta in augustus zorgde voor extra onrust. Aan het einde van het jaar stelde de ECB de markten teleur door de monetaire maatregelen minder ver uit te breiden dan werd verwacht. Per saldo resteerden voor de meeste beleggingscategorieën bescheiden, en in sommige gevallen negatieve rendementen.

Europese staatsobligaties behaalden een jaarrendement van 1,6%. De kapitaalmarktrente daalde naar een historisch dieptepunt in april. Daarna ging de lange rente in de zomer weer omhoog, om vervolgens een nieuwe daling in te zetten. Vooral de maatregelen van de centrale bank zorgden voor aanhoudende druk op de rentestanden. De Duitse 10-jaarsrente begon het jaar op 0,54% en eindigde het jaar licht hoger op 0,68%.

Global High Yield bleef met een verlies van 4,3% achter bij de meeste andere vastrentende waarden categorieën. De risico-opslag liep in de tweede helft van 2015 gestaag op. Dit kwam mede door de forse daling van de olieprijs. Schuldpapier uit opkomende landen in harde valuta realiseerde een jaarrendement van 0,7%. Schuldpapier uit opkomende landen dat in lokale valuta noteert, moest, door de daling van de valuta van sommige opkomende landen ten opzichte van de euro, een verlies van 5,2% incasseren.

Wereldwijde aandelen kenden, ondersteund door het ruime monetaire beleid, een goede start van het jaar. Rond de zomer zorgde onrust rond opkomende landen, de dalende olieprijs, en onzekerheid over het monetaire beleid van de Amerikaanse centrale bank voor een draai. Wereldwijde aandelenmarkten behaalden per saldo een rendement van 2,1% in lokale valuta. Aandelen opkomende landen moesten terrein prijsgeven en eindigden het jaar met een verlies van 5,8% in lokale valuta.

De uiteenlopende bewegingen in monetair beleid leidden tenslotte ook tot grote valutabewegingen. Vooral de Amerikaanse dollar werd fors sterker. De stijging ten opzichte van de euro bedroeg bijna 11%.

2) INRICHTING SNPS

a) Doelstelling

Het Pensioenfonds heeft als doelstelling het uitvoeren van pensioenregelingen, en in verband daarmee het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere daarmee te vergelijken uitkeringen. De pensioenregelingen die door SNPS in 2015 zijn uitgevoerd zijn reguliere beschikbare premieregeling (zuivere premieovereenkomsten). De pensioenovereenkomsten tussen werkgever en werknemer bepalen dat premies beschikbaar worden gesteld en individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer worden belegd.

b) Financiering van de pensioenregeling

Bruto pensioenregeling - samenstelling beschikbare premiestaffel

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestaffel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag (€ 11.765 duizend);
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid (€ 1.539 duizend);
- Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten (€ 1.067 duizend);
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten en de reserve minimaal vereist eigen vermogen (€ 1.013 duizend).

De hierboven beschreven feitelijke premie bedraagt in 2015 € 15.384 duizend. De kostendekkende premie bedraagt € 15.085.

Bruto pensioenregeling - Premie 2015

De beschikbare premiestaffel (exclusief opslagen voor kosten en risicopremies) voor de bruto pensioenregeling was in 2015 als volgt:

Percentage van de pensioengrondslag		
<i>Vanaf leeftijd</i>	<i>Tot en met leeftijd</i>	<i>Beschikbare premie</i>
17	21	9,70%
22	26	11,20%
27	31	13,00%
32	36	15,00%
37	41	17,30%
42	46	19,90%
47	51	23,00%
52	56	26,60%
57	61	30,90%
62	66	36,20%

Deze pensioengrondslag is hierbij gelijk aan het pensioengevend salaris minus de franchise (jaarlijks vastgesteld, € 13.545 voor 2015). Het pensioengevendsalaris dat meegenomen wordt bij het bepalen van de pensioengrondslag is hierbij sinds 1 januari 2015 afgetopt op een bepaalde fiscale inkomensgrens (jaarlijks vastgesteld, € 88.500 voor 2015). De deelnemer betaalde in 2015 een eigen bijdrage van 2,0% van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer. Het restant van de premies - inclusief aanvullende opslagen voor risicopremies en kosten - werd betaald door de werkgever.

Netto pensioenregeling - samenstelling beschikbare premiestaffel

Om pensioenopbouw boven de genoemde fiscale inkomensgrens mogelijk te maken, is per 1 januari 2015 een zogenaamde netto pensioenregeling ingevoerd. Hier bouwen enerzijds Deelnemers A netto pensioen op: dit zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen SNPS. Anderzijds bouwen ook Deelnemers B hier netto pensioen op: dit zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF).

De feitelijke samenstelling van de netto premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden welke verdeeld worden naar (i) inleg pensioenbeleggingsrekening en (ii) inhouding voor de herverzekeringen (€ 20.027 duizend);
- b) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten (€ 1.222 duizend);
- c) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten en de reserve minimaal vereist eigen vermogen (€ 810 duizend).

De hierboven beschreven feitelijke premie bedraagt in 2015 € 22.059 duizend. De kostendeekkende premie bedraagt € 21.976.

Netto pensioenregeling - Premie 2015

De beschikbare premiestaffel voor de netto pensioenregeling was in 2015 als volgt:

Percentage van de pensioengrondslag		
<i>Vanaf leeftijd</i>	<i>Tot en met leeftijd</i>	<i>Beschikbare premie</i>
15	19	4,10%
20	24	4,70%
25	29	5,40%
30	34	6,10%
35	39	7,00%
40	44	8,20%
45	49	9,40%
50	54	10,80%
55	59	12,40%
60	64	14,20%
65	66	15,60%

De beschikbare premiestaffel voor de netto pensioenregeling is hierbij uitgedrukt in een percentage van de bruto pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus een bepaalde fiscale inkomensgrens (jaarlijks vastgesteld). Deze fiscale inkomensgrens bedraagt € 88.500 (Deelnemers A, niveau 2015) of € 89.900 (Deelnemers B, niveau 2015). De deelnemer betaalde in 2015 een eigen bijdrage van 2,0% bruto van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer. Bij de deelnemers wordt op de netto pensioenpremies een aftrek toegepast voor te betalen risicopremies voor dekking van het risico van arbeidsongeschiktheid en (indien voor de deelnemer sprake is van een partner) risicopremies van overlijden in actieve dienst.

c) Beleggingen voor risico deelnemers

Inrichting Life Cycle profielen en portefeuilles

De bruto en netto pensioenregelingen van SNPS omvatten drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief. Als een deelnemer heeft gekozen om te beleggen volgens Life Cycle profiel Defensief of Life Cycle profiel Offensief, biedt SNPS aanvullend nog de mogelijkheid tot "Age Styling". Age Styling houdt in dat binnen door het Bestuur te bepalen grenzen en onder bepaalde voorwaarden een deelnemer zich maximaal 10 jaar 'ouder mag maken' (en daarmee defensiever belegt) of zich maximaal 10 jaar 'jonger mag maken' (en daarmee offensiever belegt).

Als een deelnemer geen profielkeuze heeft gemaakt, worden de (netto) beschikbare premies belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. Maandelijks kan de deelnemer opnieuw een keuze maken tussen de drie Life Cycle profielen. Hiertoe dient de deelnemer met behulp van een vragenlijst zijn risicoprofiel te bepalen. SNPS informeert de deelnemer over het bij het ingevulde risicoprofiel behorende Life Cycle profiel. De deelnemer beslist vervolgens zelf of wordt belegd in het bij het ingevulde risicoprofiel behorende Life Cycle profiel of dat wordt belegd in één van de andere door SNPS vastgestelde Life Cycle profielen.

De drie Life Cycle profielen zijn gedurende 2015 in de praktijk door middel van drie 'administratieve' Life Cycle portefeuilles ("LCP") uitgevoerd, waarbij geïnvesteerd wordt in onderliggende beleggingsinstellingen. Life Cycle portefeuilles 1 en 2 beleggen hierbij in vastrentende waarden, Life Cycle portefeuille 3 belegt hierbij voornamelijk in zakelijke waarden. In Life Cycle profiel Offensief wordt derhalve relatief het meest belegd in Life Cycle portefeuille 3, in Life Cycle profiel Defensief wordt relatief het minst belegd in Life Cycle portefeuille 3.

Verder geldt voor alle Life Cycle profielen dat naarmate de pensioendatum nadert het gewicht in Life Cycle portefeuille 3 vanaf leeftijd 50 jaar geleidelijk wordt afgebouwd en er meer wordt belegd in Life Cycle portefeuilles 1 en 2. In onderstaande tabel is dit weergegeven:

Bruto pensioenregeling en netto pensioenregeling deelnemers A									
Profielen en Life Cycle portefeuilles	Neutraal			Defensief			Offensief		
<i>Leeftijd</i>	25	50	65-67	25	50	65-67	25	50	65-67
Totaal van Life Cycle portefeuille 1 en 2	30%	30%	85%	50%	50%	85%	15%	15%	70%
Life Cycle portefeuille 3	70%	70%	15%	50%	50%	15%	85%	85%	30%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Netto pensioenregeling deelnemers B									
Profielen en Life Cycle portefeuilles	Neutraal			Defensief			Offensief		
<i>Leeftijd</i>	25	50	65-67	25	50	65-67	25	50	65-67
Totaal van Life Cycle portefeuille 1 en 2	15%	15%	85%	30%	30%	85%	0%	0%	70%
Life Cycle portefeuille 3	85%	85%	15%	70%	70%	15%	100%	100%	30%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Performance 2015 versus benchmark per Life Cycle portefeuille

Het rendement voor en na aftrek van management fees per Life Cycle portefeuille was in 2015 als volgt:

Life Cycle portefeuille	Performance (voor aftrek management fees)	Management fees	Performance (na aftrek van management fees)	Benchmark performance	Performance na aftrek management fees vs Benchmark
	2015	2015	2015	2015	2015
Life Cycle portefeuille 1	1,6%	0,1%	1,5%	1,4%	0,1%
Life Cycle portefeuille 2	0,6%	0,1%	0,5%	0,5%	0,0%
Life Cycle portefeuille 3	4,3%	0,3%	4,0%	3,5%	0,5%

Performance na aftrek management fees versus Benchmark performance

Het verschil in rendement tussen de Life Cycle portefeuille en het bijbehorende rendement van de benchmark, wordt hoofdzakelijk verklaard door een tweetal variabelen. Dit zijn de transactiekosten in de Life Cycle portefeuilles en de allocatie effecten binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Allocatie effecten zijn het gevolg van het tactische allocatiebeleid, waarbij een bepaalde beleggingscategorie wordt over- of onderwogen ten opzichte van de strategische allocatie. Bij Life Cycle portefeuille 3 speelt nog een factor en dat is dat deze portefeuille veelal is ingevuld met fondsen met actieve managers die opdracht hebben om hun benchmark te verslaan en daarmee outperformance te genereren ten opzichte van de benchmark.

In Bijlage 3 is een performance overzicht per Life Cycle portefeuille en daarbinnen per beleggingsfonds opgenomen.

Performance 2015 versus benchmark per Life Cycle profiel - bruto pensioenregeling en netto pensioenregeling deelnemers A

In onderstaande tabel worden de behaalde rendementen per "Life Cycle profiel" over 2015 gepresenteerd voor de bruto regeling en netto pensioenregeling voor deelnemers A. Dit betreffen illustratieve rendementen. Hier wordt ten eerste uitgegaan van de standaard norm beleggingsmixen per Life Cycle profiel voor deelnemers tot en met een leeftijd van 50 jaar, voor geheel 2015. In werkelijkheid kunnen deelnemers gedurende het jaar hun risicoprofiel wijzigen en wordt vanaf een leeftijd van 51 jaar risico afgebouwd (die eenjaarlijkse wijziging in de standaard norm beleggingsmix tot gevolg heeft). Verder wordt hier het illustratief rendement over 2015 berekend over een aanwezig pensioenkapitaal per 1 januari 2015. In werkelijkheid werd voor deelnemers over 2015 niet alleen rendement behaald over het kapitaal dat per 1 januari 2015 voor hen eventueel aanwezig was, maar werd aanvullend maandelijks premie ingelegd waar vervolgens ook rendement over werd behaald. Het werkelijk behaalde rendement verschilt dus per deelnemer en zal per definitie afwijken van onderstaande getallen.

Life Cycle portefeuille	Performance (voor aftrek management fees)	Management fees	Performance (na aftrek van management fees)	Benchmark performance	Performance na aftrek management fees vs Benchmark
	2015	2015	2015	2015	2015
Defensief	3,0%	0,2%	2,8%	2,5%	0,3%
Neutraal	3,5%	0,2%	3,3%	2,9%	0,4%
Offensief	3,9%	0,3%	3,6%	3,2%	0,4%

De performance cijfers per Life Cycle profiel zijn berekend op basis van de respectieve weging van LCP's waarin wordt belegd. Voor deelnemers tot en met een leeftijd van 50 jaar met het Life Cycle profiel "Neutraal" bestaat de performance derhalve voor 30% uit de performance van LCP1 en voor 70% uit de performance van LCP3.

Performance 2015 versus benchmark per Life Cycle profiel - netto pensioenregeling deelnemers B

In onderstaande tabel worden de behaalde rendementen per "Life Cycle profiel" over 2015 gepresenteerd voor de netto pensioenregeling voor deelnemers B. Dit betreffen illustratieve rendementen. Hier wordt ten eerste uitgegaan van de standaard norm beleggingsmixen per Life Cycle profiel voor deelnemers tot en met een leeftijd van 57 jaar, voor geheel 2015. In werkelijkheid kunnen deelnemers gedurende het jaar hun risicoprofiel wijzigen en wordt vanaf een leeftijd van 58 jaar risico afgebouwd (die eenjaarlijkse wijziging in standaard norm beleggingsmix tot gevolg heeft). Verder wordt hier het illustratief rendement over 2015 berekend over een fictief aanwezig pensioenkapitaal per 1 januari 2015. In werkelijkheid werd voor deelnemers gedurende 2015 maandelijks premie ingelegd waar vervolgens rendement over werd behaald. Het werkelijk behaalde rendement verschilt dus per deelnemer en zal per definitie afwijken van onderstaande getallen.

Life Cycle portefeuille	Performance (voor aftrek management fees)	Management fees	Performance (na aftrek van management fees)	Benchmark performance	Performance na aftrek management fees vs Benchmark
	2015	2015	2015	2015	2015
Defensief	3,5%	0,2%	3,3%	2,9%	0,4%
Neutraal	3,9%	0,3%	3,6%	3,2%	0,4%
Offensief	4,3%	0,3%	4,0%	3,5%	0,5%

De performance cijfers per Life Cycle profiel zijn berekend op basis van de respectievelijke weging van LCP's waarin wordt belegd. Voor deelnemers tot en met een leeftijd van 57 jaar met het Life Cycle profiel "Neutraal" bestaat de performance derhalve voor 15% uit de performance van LCP1 en voor 85% uit de performance van LCP3.

Beleggingsbeleid

Het Bestuur heeft een beleggingsbeleid vastgesteld dat is opgenomen in het document "Verklaring inzake beleggingsbeginselen". Deze verklaring is door het Bestuur hernieuwd vastgesteld op 2 juni 2015 en wordt om de drie jaren en voorts na iedere belangrijke wijziging van het beleggingsbeleid herzien. Aan het beleggingsbeleid ligt een zestel door het Bestuur gedefinieerde 'investment beliefs' ten grondslag. De doelstelling van het beleggingsbeleid is om zo goed mogelijke beleggingsresultaten van de individuele deelnemer, gegeven zijn verplichtingenstructuur ('replacement ratio', d.w.z. de te verwachten pensioenuitkering als percentage van het huidige salaris) en risicobereidheid (binnen de door het Bestuur vastgestelde grenzen) - na te streven. Het beleggingsbeleid wordt getoetst door middel van een Asset Liability Management (ALM) studie, deze wordt minimaal één maal per drie jaar uitgevoerd.

Uitkomst van de ALM-studie is de Strategische Asset Allocatie (SAA) waarin de uitwerking van het beleggingsbeleid (inclusief de gewenste mate van diversificatie) in drie Life Cycle profielen is vastgesteld. Aan de Life Cycle profielen ligt een aantal principes ten grondslag, die zijn opgenomen in de Verklaring inzake beleggingsbeginselen van SNPS. Onder meer is het uitgangspunt dat het inkomen voor later telt en niet slechts vermogensopbouw.

Om de kosten die door de deelnemer worden gedragen te beperken is ervoor gekozen om institutionele beleggingsinstellingen te gebruiken, die lagere fees hanteren dan retail beleggingsinstellingen. SNPS zorgt ervoor dat de beleggingen voldoen aan het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet, in het bijzonder aan de "prudent person" regel en (omdat de pensioenregeling deelnemers de mogelijkheid biedt om af te wijken van Life Cycle profiel Neutraal) aan de eisen van zorgplicht. Jaarlijks stelt het Bestuur een Beleggingsnota op (inclusief Beleggingrichtlijnen per Life Cycle portefeuille). Op grond hiervan worden de beleggingen verricht voor het daaropvolgende jaar en deze documenten gelden als opdracht richting Achmea Investment Management B.V. (AIM), voorheen Syntus Achmea Vermogensbeheer B.V. (SAVB). In de Beleggingsnota zijn onder meer per Life Cycle portefeuille de onderliggende beleggingsinstellingen inclusief hun doelweging, de geldende benchmarks en de afspraken met betrekking tot eventuele rebalancing richting de doelweging (op kwartaalbasis) vastgelegd.

Het bestuur heeft als één van de uitgangspunten voor de opzet van de regeling geformuleerd: 'Het strategische beleggingsbeleid is niet statisch: de (o.a. financiële) wereld is dynamisch, en jaarlijks wordt dus bezien of dit beleid moet worden herijkt.'. Ten opzichte van de vorige ALM-studie is de (macro-)economische omgeving materieel veranderd, waarbij vooral de (mogelijk langdurig) lage renteomgeving een rol van betekenis speelt. Dit was voor het bestuur aanleiding om in 2015 een nieuwe ALM-studie te laten doen. Ten opzichte van de vorige ALM-studie bleek dat, bij ongewijzigd beleggingsbeleid, de vervangingsratio (het percentage van de pensioengrondslag dat naar verwachting als inkomen na pensionering beschikbaar zal zijn) in de bruto pensioenregeling beduidend lager zou liggen. Op basis van de ALM-studie heeft het Bestuur daarom besloten om in 2016 de Life Cycle structuur van SNPS aan te passen. De deelnemers van SNPS worden hierover nader geïnformeerd.

Beleid inzake verantwoord beleggen

SNPS is geen directe aandeelhouder in beursgenoteerde ondernemingen, maar belegt in aandelen via participaties in institutionele beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders. De aandelen en vastrentende waarden, waarin door deze beleggingsfondsen wordt belegd, zijn juridisch geen eigendom van het pensioenfonds, waardoor het formeel geen stemrecht kan uitoefenen. In 2014 heeft het Bestuur met de externe vermogensbeheerder AIM, die als uitgangspunt voor verantwoord beleggen de 'Global Compact' criteria van de Verenigde Naties gebruikt, verder van gedachten gewisseld over op welke wijze SNPS invulling kan geven aan verantwoord beleggen, waarbij rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Vanuit het Bestuur zijn twee focal points benoemd op het onderwerp verantwoord beleggen. In 2015 is de discussie rondom verantwoord beleggen echter geïntensiveerd door een workshop met het Bestuur en een Capita Selecta avond met een externe vermogensbeheerder gespecialiseerd in ESG-beleggingen, over hoe op praktische wijze in een DC-fonds uitgangspunten over maatschappelijk verantwoord beleggen kunnen worden vastgesteld. Inmiddels is een 'investment belief' voor SNPS vastgesteld waarin naar ESG-beleggen wordt verwezen ('Betrokken aandeelhouderschap stimuleert goed bestuur en verantwoord ondernemen'). Er is een start gemaakt met een analyse van het ESG-gehalte binnen de beleggingsfondsen van SNPS waarbij tevens onder de externe managers is geïnventariseerd hoe zij hun stem- en engagementbeleid alsmede corporate social responsibility hebben vormgegeven. Het Bestuur verwacht de analyse in 2016 te kunnen afronden en het beleid verder te concretiseren.

d) Communicatie

Uitgangspunten

In 2015 is het communicatieproces uitgevoerd in lijn met het communicatiebeleid. SNPS maakt zoveel mogelijk gebruik van digitale communicatie via de website en het persoonlijk online 'pensioenportaal'. Digitale communicatie is sneller, kost minder en is beter voor het milieu. Waar nodig of (wettelijk) vereist, communiceert SNPS op papier. Begrijpelijkheid van de communicatie is belangrijk. De zorgplicht bij premieovereenkomsten met beleggingsvrijheid is uitdrukkelijk onderdeel van het communicatiebeleid. Deelnemerscommunicatie wordt in het Nederlands en het Engels aangeboden.

Website en Deelnemersportaal

De website werd uitgebreid met verschillende documenten, waaronder nieuwsbrieven, formulieren, jaarverslag, brochures en de verklaring van beleggingsbeginselen. De website zal in 2016 aangepast worden aan de eisen van Pensioen 123. Deelnemers kunnen inloggen in het deelnemersportaal waar zij in een beveiligde omgeving hun individuele (pensioen)gegevens inzien, hun risicoprofiel bepalen en hun keuze voor een ander Life cycle profiel aangeven. In 2015 is het deelnemersportaal verder uitgebreid en verbeterd. Het Bestuur is over een aantal verdere (IT) verbeteringen nog in gesprek met de pensioenuitvoerder Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V. (SAPB) en beoogt deze wijzigingen te implementeren in 2016. Er is een apart deelnemersportaal voor de netto pensioenregeling ingericht. Vooralsnog kunnen alleen deelnemers van Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF) met een netto pensioen in SNPS hiervan gebruik maken. Gebruik van het deelnemersportaal steeg in 2015 licht.

Deelnemersonderzoek

In september 2015 deed SNPS voor de eerste maal mee met het zogeheten 'BOP' onderzoek. BOP staat voor: Benchmark Onderzoeksplatform Pensioenfondsen en is een initiatief van de pensioensector. Het wordt online uitgevoerd door TNS NIPO en geeft een landelijke vergelijking van de manier waarop pensioenfondsen communiceren. Met de resultaten van dit onderzoek kan SNPS zijn communicatie en dienstverlening verder verbeteren en door jaarlijks deel te nemen kan het effect van de communicatie-inspanningen in de tijd zichtbaar worden gemaakt. Het BOP onderzoek vraagt een steekproef van actieve SNPS deelnemers naar onder meer tevredenheid over de communicatie en dienstverlening, vertrouwen, imago en gebruikte informatiemiddelen. De resultaten van het onderzoek waren positief. Deelnemers gaven SNPS gemiddeld een score van 7,0 uit 10. Dit is iets hoger dan het landelijk gemiddelde (6,9). SNPS doet in 2016 opnieuw mee met het BOP onderzoek.

Nieuwsbrieven

Alle deelnemers van SNPS ontvingen in 2015 twee digitale nieuwsbrieven. Daarin werd aandacht aan het belang van het deelnemersportaal gegeven, onder meer door een interview met twee jonge deelnemers. Ook stelden twee bestuursleden zichzelf voor. Andere onderwerpen waren focus op het live event 'samenwonen', uitleg over de verschillende life cycle profielen en actualiteiten, zoals de verhoging van de AOW leeftijd en de wet die een variabele pensioenuitkering mogelijk maakt.

Een speciale editie van de nieuwsbrieven vormde het verkorte jaarverslag 2014. Dit bevatte informatie over de behaalde rendementen, risico's, uitvoeringskosten, premiebetalingen, rente en de governance van SNPS. Daarnaast werd kort ingegaan op de per 1 januari 2015 geïntroduceerde netto pensioenregeling.

Overig

Samen met Shell Nederland is in een aantal sessies nagedacht over de communicatiestrategie en beleid, en de aanpassingen die daarin nodig zijn. Behoeften van deelnemers veranderen en communicatie moet niet alleen digitaal maar ook steeds meer interactief, persoonlijk en op maat zijn (customer journey). Daarnaast moet de relevantie informatie simpel, overzichtelijk en makkelijk te verkrijgen zijn, en tegelijkertijd aan eisen uit de (nieuwe) pensioenwetgeving voldoen. In 2016 wordt dit verder uitgewerkt in concrete plannen en wordt met de implementatie daarvan gestart. Gedurende het jaar zijn diverse communicatiemiddelen herzien. Iedereen die eind 2014 actieve deelnemer in SNPS was, heeft in juni 2015 het Uniform Pensioenoverzicht ontvangen.

e) Uitbesteding

Uitbestedingsbeleid

Het uitbestedingsbeleid heeft tot doel de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen. Het uitbestedingsbeleid beschrijft de uitgangspunten voor uitbesteding, het uitbestedingsproces, de eisen die aan de uitvoerder gesteld worden, hoe de continuïteit van de uitbestede processen gewaarborgd wordt en hoe getoetst wordt of de wijze waarop de uitbestede processen worden uitgevoerd nog in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Met de partijen waaraan het pensioenbeheer en vermogensbeheer is uitbesteed zijn uitgebreide contracten en service level agreements afgesloten. Het Bestuur wordt maandelijks en op kwartaalbasis via verschillende rapportages geïnformeerd, waaronder financiële rapportages en operationele risicorapportages.

Jaarlijks wordt een door een externe accountant gecertificeerde interne beheersingsrapportage (ISAE 3402 type II) ontvangen van de partijen waaraan het pensioenbeheer en vermogensbeheer is uitbesteed. Ontvangen rapportages worden grondig geanalyseerd en waar nodig wordt opvolging gegeven, bijvoorbeeld in de vorm van nader onderzoek. Aanvullend vindt periodiek overleg met deze uitbestedingspartijen plaats. Waar nodig vraagt het Bestuur aanvullende assurance en/of worden specifieke audits verricht, bijvoorbeeld ten aanzien van de pensioenadministratie of de IT-omgeving. Het Bestuur is en blijft te allen tijde (eind)verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering, ook voor het gedeelte van de werkzaamheden dat is uitbesteed.

Uitbesteding pensioenbeheer en vermogensbeheer

Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN) is de statutair directeur van SNPS. SPN ondersteunt het Bestuur en adviseert het Bestuur over het pensioenbeleid. Tevens ondersteunt SPN het Bestuur bij het toezicht op de externe dienstverleners aan wie het voeren van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer zijn uitbesteed, alsmede op het terrein van risicobeheersing.

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. (SAPB) is op basis van een Overeenkomst van Pensioenbeheer inclusief Service Level Agreement door het Bestuur aangesteld voor het uitvoeren van de pensioenadministratie, het uitvoeren van de pensioencommunicatie, de beleggingsadministratie (unit administratie) en het voeren van de financiële administratie van SNPS.

Achmea Investment Management B.V. (AIM) is op basis van een Fiduciary Life Cycle Management Overeenkomst inclusief Service Level Agreement door het Bestuur aangesteld voor het adviseren over, en het inrichten van, de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles en het voeren van het vermogensbeheer. Uiteindelijk wordt binnen de Life Cycle portefeuilles geïnvesteerd in onderliggende beleggingsinstellingen. De selectie van deze onderliggende beleggingsinstellingen is uitbesteed aan AIM, maar wordt onderworpen aan voorafgaande goedkeuring door het Bestuur van SNPS.

De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van SPN, SAPB en AIM zijn schriftelijk vastgelegd. Het Bestuur heeft twee medewerkers van SPN algemene procuratie verleend. Daarnaast beschikken de externe dienstverleners SAPB en AIM over een beperkte procuratie conform een specifieke volmacht om de aan hun uitbestede taken betreffende de pensioenadministratie en op vermogensbeheerterrein te kunnen uitoefenen.

Herverzekering

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.. Dit heeft zowel betrekking op de Bruto- als op de Netto pensioenregeling van SNPS. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig herverzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V..

f) Uitvoeringskosten

Het Bestuur van SNPS streeft er naar om, in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en voor zover de beschikbaarheid van deze gegevens dat mogelijk maakt, inzicht te geven in de uitvoeringskosten, waaronder de pensioenbeheerkosten, vermogensbeheerkosten en transactiekosten. De monitoring van de uitvoeringskosten heeft net als in 2014 ook in 2015 hoge prioriteit gehad binnen het Bestuur. Ook vanuit de politiek, de toezichthouders, de media en het algemeen publiek was de aandacht voor uitvoeringskosten van pensioenfondsen in 2015 onverminderd hoog.

Onderscheid wordt gemaakt tussen kosten die voor rekening van het pensioenfonds komen en kosten voor rekening van de deelnemers. Kosten voor rekening van het pensioenfonds worden in de Staat van Baten en Lasten van het pensioenfonds opgenomen op de regel Pensioenuitvoeringskosten. De kosten voor rekening van de deelnemers worden verantwoord en verrekend binnen de Life Cycle portefeuilles.

In 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen Uitvoeringskosten gepresenteerd. Vanaf 2015 is er een wettelijke verplichting om uitvoeringskosten uitgebreider in het jaarverslag op te nemen. Tevens wordt gebruik gemaakt van andere relevante communicatiemiddelen die het pensioenfonds ter beschikking staan, waaronder het deelnemersportaal. De belangrijkste drie aanbevelingen van de Pensioenfederatie waaraan (reeds in 2014) opvolging is gegeven zijn:

- | Het plaatsen van de hoogte van de kosten vermogensbeheer en transactiekosten in de context van rendement en risico van de beleggingen van het pensioenfonds.
- | Presenteren van kosten in relatie tot het gerealiseerde rendement en het rendement van de benchmark.
- | De verantwoording van de relatie tussen beleidsbeslissingen en kosten van pensioenbeheer.

In sectie c) Performance 2015 versus benchmark per Life Cycle portefeuille van dit hoofdstuk zijn de performance cijfers van de drie Life Cycle portefeuilles vòòr en na aftrek van management fees weergegeven.

Tevens zijn de werkelijke performance cijfers van de drie Life Cycle portefeuilles vergeleken met de benchmark performance cijfers. In Bijlage 3 is per Life Cycle portefeuille een nadere specificatie van de rendementen en kosten per onderliggend beleggingsfonds opgenomen.

In onderstaande secties wordt uitgelegd wat de belangrijkste (bepalende factoren van) vermogensbeheerkosten zijn, die ten laste van het pensioenfonds en de deelnemers komen. Om het inzicht in de kosten vermogensbeheer voor de deelnemers te verhogen is aan de hand van een voorbeelddeelnemer uitgelegd hoe de gerapporteerde kosteninformatie moet worden geïnterpreteerd.

1) Pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds

De pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds kunnen worden onderscheiden in 'Kosten van pensioenbeheer' en 'Kosten van vermogensbeheer'. De pensioenuitvoeringskosten voor rekening van het pensioenfonds bedroegen in 2015 in totaal € 1.811 duizend (2014: 1.231 duizend). De stijging van de absolute kosten in 2015 ten opzichte van 2014 wordt veroorzaakt doordat met ingang van 1 januari 2015 binnen SNPS ook een netto pensioenregeling wordt uitgevoerd, waar zowel bestaande SNPS deelnemers als SSPF deelnemers voor in aanmerking kunnen komen (met een salaris boven de bepaalde fiscale inkomensgrens). Door de uitvoering van de netto pensioenregeling binnen SNPS is zowel het belegd vermogen als het aantal actieve deelnemers binnen SNPS aanzienlijk gestegen ten opzichte van 2014.

Kosten van pensioenbeheer

Onder kosten van pensioenbeheer vallen onder meer de pensioenadministratiekosten, de communicatiekosten, de kosten van het Bestuur, het bestuursbureau en de kosten van de accountant en actuaris. De voornaamste componenten hierin zijn de vergoeding die wordt betaald aan SAPB in het kader van de afgesloten overeenkomst en de doorbelaste kosten van het bestuursbureau.

De totale kosten van pensioenbeheer bedroegen in 2015 € 1.722 duizend (2014: € 1.175 duizend). Van deze kosten heeft € 922 duizend (2014: 1.175 duizend) betrekking op de bruto pensioenregeling en € 800 duizend (2014: nihil, aangezien de netto regeling in 2014 niet bestond) op de netto pensioenregeling. De kosten van pensioenbeheer uitgedrukt in het gemiddeld aantal actieve deelnemers in het jaar bedroegen in 2015 € 621,- per deelnemer binnen de bruto pensioenregeling (2014: € 1.175,-per actieve deelnemer) en € 326,- per deelnemer binnen de netto pensioenregeling (2014: nihil). De kosten daling per actieve deelnemer wordt met name veroorzaakt door de stijging van het aantal deelnemers.

Kosten van vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer die ten laste van het pensioenfonds komen bestaan voornamelijk uit de vergoeding die wordt betaald aan AIM in het kader van de afgesloten uitbestedingsovereenkomst. Aanvullend komt de vaste vergoeding van de custodian (effekten bewaarbank) in 2015 nog voor rekening van het pensioenfonds.

Kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds				
	Gemiddeld belegd vermogen	Kosten fiduciair beheer	Vaste vergoeding Custodian	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	€ 9.947.835	€ 16.678	€ 7.678	€ 24.356
Life Cycle portefeuille 2	€ 2.380.667	€ 4.035	€ 6.730	€ 10.765
Life Cycle portefeuille 3	€ 26.794.612	€ 46.125	€ 8.372	€ 54.497
Totaal		€ 66.838	€ 22.780	€ 89.618

Het totaal van de kosten van vermogensbeheer bedroeg in 2015 afgerond € 90 duizend (2014: € 56 duizend).

Opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten

Het pensioenfonds ontvangt, als onderdeel van de maandelijks betaalde premie, een bedrag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten. De facto komen de pensioenuitvoeringskosten hierdoor dus ten laste van de werkgever. Het totale bedrag dat het pensioenfonds ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten in 2015 heeft ontvangen bedroeg € 2.389 duizend en hiervan heeft € 1.067 duizend betrekking op de bruto pensioenregeling en € 1.322 duizend op de netto pensioenregeling.

In het kader van de bruto pensioenregeling bedroeg het in 2015 ontvangen bedrag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten € 1.067 duizend (2014: € 1.240 duizend). Een stijgend aantal deelnemers heeft een positieve uitwerking op de premie-opbrengsten en het bedrag dat het pensioenfonds ontvangt ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten. In het kader van de netto pensioenregeling bedroeg het in 2015 ontvangen bedrag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten € 1.322 duizend (2014: nihil).

2) Kosten vermogensbeheer ten laste van de deelnemers

De kosten die ten laste van de deelnemers komen bestaan volledig uit vermogensbeheerkosten. Deze vermogensbeheerkosten omvatten de volgende kosten (deze kosten zijn in de onderstaande tabel opgenomen):

- ┆ Betaalde transactiekosten, bestaande uit bewaarloon en settlementkosten in rekening gebracht door de custodian op het niveau van de Life Cycle portefeuilles 1, 2 en 3. Deze kosten worden binnen de Life Cycle portefeuilles betaald uit de hiervoor binnen de Life Cycle portefeuilles aangehouden liquide middelen;
- ┆ Betaalde beheervergoedingen (management fees) die door de managers van de onderliggende beleggingsfondsen in rekening wordt gebracht.

Transactiekosten en beheervergoedingen 2015	Gemiddeld belegd vermogen 2015	Betaalde transactiekosten binnen LCP	Betaalde beheervergoedingen (management fees)	Totaal	Kosten in %
Life Cycle portefeuille 1	€ 9.947.835	€ 1.553	€ 13.983	€ 15.536	0,16%
Life Cycle portefeuille 2	€ 2.380.667	€ 663	€ 3.061	€ 3.724	0,16%
Life Cycle portefeuille 3	€ 26.794.612	€ 6.726	€ 66.508	€ 73.234	0,27%
	€ 39.123.114	€ 8.942	€ 83.552	€ 92.494	

Als voorbeeld: Voor een 40-jarige deelnemer in de bruto regeling van SNPS met een Life Cycle profiel "Neutraal" (30% Life Cycle portefeuille 1 en 70% in Life Cycle portefeuille 3) en een gemiddeld pensioenkapitaal in 2015 van € 10.000 bedroegen de betaalde en geschatte transactiekosten en beheervergoedingen in 2015 bij benadering €23,70, hetgeen als volgt kan worden berekend: $(30\% \cdot 0,16\% + 70\% \cdot 0,27\%) \cdot € 10.000$.

De werkelijke kosten van vermogensbeheer verschillen per deelnemer en zijn van diverse factoren afhankelijk, zoals leeftijd, het individuele Life Cycle profiel, het aantal wijzigingen in het Life Cycle profiel en de momenten waarop dat gebeurt. Daarnaast geldt dat onder kosten van vermogensbeheer worden verstaan de transactiekosten op het niveau van de drie Life Cycle portefeuilles en de beheervergoedingen (management fees), die door de managers van de onderliggende beleggingsfondsen in rekening worden gebracht. Deze kosten van vermogensbeheer, die ten laste van deelnemers komen, omvatten niet in- en uitstapvergoedingen, die worden betaald of verrekend bij de aanschaf en verkoop van participaties in de onderliggende beleggingsfondsen. Ook zijn de transactiekosten op het niveau van de onderliggende beleggingsfondsen niet in deze berekening meegenomen.

Geschatte transactiekosten op het niveau van de onderliggende beleggingsfondsen

In aanvulling op de hierboven genoemde transactiekosten en beheervergoedingen komen de volgende kosten (niet in de bovenstaande tabel opgenomen) voor rekening van de deelnemers via het behaalde rendement:

- ┆ In- en uitstapvergoedingen die worden betaald bij de aanschaf of verkoop van aandelen in de onderliggende beleggingsfondsen. Deze in- en uitstapvergoedingen zijn onderdeel van de aan- en verkoopprijs van de onderliggende beleggingsfondsen (Robeco, Blackrock, Pictet).;
- ┆ Geschatte transactiekosten (m.n. bewaarloon en settlementkosten) binnen de onderliggende beleggingsfondsen. Deze kosten worden niet separaat in rekening gebracht door de (managers van) de onderliggende beleggingsfondsen.

Bovengenoemde kosten zijn niet accuraat in te schatten voor alle onderliggende beleggingsfondsen en kunnen derhalve niet exact worden gekwantificeerd. Het geschatte bedrag aan in 2015 betaalde in- en uitstapvergoedingen en transactiekosten binnen de onderliggende beleggingsfondsen bedroeg voor de LCP 1, LCP 2 en LCP 3 respectievelijk € 7 duizend (0,07% van het gem. belegd vermogen), € 1 duizend (0,07% van het gem. belegd vermogen) en € 23 duizend (0,09% van het gem. belegd vermogen).

Evaluatie kosten vermogensbeheer

Het Bestuur heeft bij de uitvoering van de pensioenregeling nadrukkelijk oog voor de kosten, in het bijzonder de kosten van vermogensbeheer voor rekening van de deelnemers en die dus in het pensioenresultaat komen. Het Bestuur is ervan overtuigd, kijkend naar de vermogensbeheerkosten die in de markt voor vergelijkbare pensioen- en lijfrenteproducten worden gerekend, dat bij SNPS sprake is van een acceptabel kostenniveau. Benchmarking van de totale kosten van vermogensbeheer voor het fonds als geheel is lastig, omdat er in Nederland nagenoeg geen pensioenfondsen zijn die een vergelijkbare pensioenregeling uitvoeren. Door de manier waarop de Life Cycle portefeuilles zijn samengesteld, de gekozen grotendeels passieve beleggingsstrategie, de selectie van institutionele beleggingsfondsen met een lage kostenstructuur en het feit dat gebruik kan worden gemaakt van de inkoopkracht van de fiduciair vermogensbeheerder die aantrekkelijke tarieven kan bedingen bij de vermogensbeheerders, kunnen de kosten van vermogensbeheer voor de deelnemers laag worden gehouden.

Opgemerkt wordt dat het absolute kostenniveau op zichzelf beschouwd niet alleszeggend is voor de deelnemers, omdat de kosten in relatie tot het rendement en het gekozen beleggingsbeleid moeten worden beoordeeld. Niettemin zal het Bestuur zich inspannen om tot een zinvolle methode van benchmarking te komen. Immers inzicht in de prijs/kwaliteit verhouding van het vermogensbeheer stelt het Bestuur in staat om adequate keuzes op beleggingsterrein te maken en eventuele negatieve trends tijdig te onderkennen en waar nodig bij te sturen.

3) RISICOMANAGEMENT

a) *Principes*

Het Bestuur van SNPS is verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's. SNPS draagt zorg voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het beleid van SNPS is erop gericht om risico's zodanig te beheersen dat sprake is van een verantwoorde en evenwichtige afweging tussen deze risico's enerzijds en rendement, stabiliteit in het verwacht pensioen, uitvoeringsefficiëntie en kosten anderzijds, ook vanuit het besef dat sommige risico's zich anders dan vooraf ingeschat en/of onverwacht kunnen manifesteren (bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen, risico's op looninflatie en ontwikkelingen op de financiële markten).

SNPS heeft een Control Framework ingericht om een beheersingskader te hebben dat passend is bij het profiel van SNPS en dat de risico's die SNPS loopt goed reflecteert. Het raamwerk helpt het Bestuur om vanuit de langetermijndoelstellingen van SNPS en met inachtneming van de interne en externe omgeving, risico's structureel in kaart te brengen en daarop een beheersingskader in te richten. Binnen dit raamwerk worden risico's (financiële en niet financiële risico's, op FOCUS gebaseerd en voor zover noodzakelijk uitgebreid) en beheersmaatregelen geïdentificeerd, worden de impact en waarschijnlijkheid van deze risico's vastgesteld en zo mogelijk en/of nodig acties gedefinieerd om met 'redelijke zekerheid' de gestelde doelstellingen te realiseren. Op basis daarvan is bijsturing mogelijk. Elk kwartaal of, indien marktomstandigheden of andere relevante omstandigheden daartoe aanleiding geven, zo vaak als SNPS nodig acht, beoordeelt SNPS de (ontwikkeling van de) belangrijkste risico's en een deel van de andere risico's en treft zo mogelijk noodzakelijk geachte maatregelen. De risicobeheersingssystemen zijn erop gericht de risico's zoveel als mogelijk te onderkennen en te beheersen. Door middel van het gekozen model wordt voldaan aan zowel de wettelijke eisen als ook de aanvullende eisen die het Bestuur stelt aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Doelstelling

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid van SNPS is om de pensioenovereenkomsten na te komen en wel tegen zo stabiel mogelijke premies. Hierbij wordt gestreefd de kosten zo laag mogelijk te houden, binnen de randvoorwaarden die het Bestuur stelt ten aanzien van kwaliteit van uitvoering.

De pensioenovereenkomsten zijn zuivere beschikbare premiëregelingen waarbij zowel het beleggingsrisico, het renterisico en het langlevensrisico gedurende de gehele duur van deelneming bij de (gewezen) deelnemer liggen.

Strategie

In het licht van het bovenstaande heeft het bestuur de volgende uitgangspunten vastgesteld voor de opzet van de uitvoering van de regeling:

- | 'Whole of life': uiteindelijk telt inkomen voor later (doel) en niet slechts vermogensopbouw (middel).
- | Een adequate 'pensioenambitie': het Bestuur streeft ernaar dat deelnemers, gegeven de beschikbare premie, een naar verwachting adequaat pensioeninkomen kunnen verwerven. Het Bestuur beperkt fluctuaties in dat verwachte inkomen in de laatste jaren voor pensioendatum. Deelnemers kunnen op het portaal dit verwachte inkomen voor later zien, en zo geïnformeerd beslissingen nemen over hun beleggingskeuzes of besluiten dat 'bijsparen' buiten het fonds wenselijk is.
- | Het Bestuur is actief en ondernemend en stimuleert de betrokkenheid van deelnemers. Deelnemers lopen het volledige risico en moeten dus geïnformeerde beslissingen kunnen nemen.
- | Keuzevrijheid en overzichtelijkheid moeten in balans zijn: een goede, door het fonds geadviseerde, default oplossing, aangevuld met een beperkt aantal heldere, onderscheidende beleggingsopties.
- | Het strategische beleggingsbeleid is niet statisch: de (o.a. financiële) wereld is dynamisch, en jaarlijks wordt dus bezien of dit beleid moet worden herijkt.

Implementatie

De hierboven weergegeven uitgangspunten vinden hun weerslag in de aangeboden beleggingsopties, de risicobereidheid van het bestuur - over de volledige horizon van een (gewezen) deelnemer - en daarmee de samenstelling van de Life Cycle profielen over tijd, de beleggingsovertuigingen van het bestuur, de communicatie met de (gewezen) deelnemer(s), en de periodieke evaluatie daarvan.

b) Financiële en niet-financiële risico's

i. Financiële risico's

De premies worden binnen SNPS individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer belegd. Het Bestuur heeft door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden (Life Cycle profielen en age styling) grenzen gesteld aan de door (gewezen) deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. Het belangrijkste risico voor de deelnemer is het beleggingsrisico (met name zakelijke waarden- en renterisico). Dit risico is inherent aan beleggen. Dat wil zeggen dat rendement de beloning is voor het nemen van risico. Risico's zijn binnen het beleggingsbeleid dus onvermijdelijk, maar moeten zorgvuldig worden genomen. Dit is één van de beleggingsovertuigingen van het Bestuur. In de implementatie van de Life Cycle portefeuilles wordt dit als volgt vertaald.

Ingrijpende aanpassingen van de Life Cycle portefeuilles worden alleen gedaan op basis van een ALM-studie.

Voorafgaand aan zo'n studie wordt een enquête onder het bestuur gehouden om de risicobereidheid vast te stellen. Een belangrijke parameter hier is de verwachte pensioenuitkomst. Het bestuur streeft naar een zo hoog mogelijke verwachte pensioenuitkomst tegen een aanvaardbaar risico. Daarnaast wordt het beleggingsrisico over tijd aangepast, immers:

- ┆ Hoe langer de horizon, des te groter het herstellend vermogen, en
- ┆ Deelnemers moeten worden beschermd tegen het significant verlies in verwacht inkomen relatief kort voor de pensioengerichtleeftijd van 67 jaar.

Daarnaast worden de Life Cycle portefeuilles voldoende gediversificeerd, dat wil zeggen gespreid over bijvoorbeeld meerdere beleggingscategorieën, landen, sectoren en bedrijven.

Het Bestuur beoordeelt periodiek of deze profielen nog steeds in overeenstemming zijn met de gehanteerde uitgangspunten en aansluiten bij de keuzes die (gewezen) deelnemers maken.

In de jaarrekening worden de belangrijkste financiële risico's nader toegelicht.

ii. Niet-financiële risico's

Het pensioenfonds onderkent ook een aantal niet-financiële risico's waaronder het zorgplichtrisico, omgevingsrisico, uitbestedingsrisico, operationeel risico, reputatierisico, integriteitsrisico en juridisch risico. Periodiek worden deze risico's en daarvoor getroffen beheersmaatregelen gerapporteerd aan, en besproken in het Bestuur, als onderdeel van de reguliere risico rapportage over alle geïdentificeerde risico's. Indien daartoe aanleiding is worden risico's toegevoegd en/of aangepast, alsmede bestaande beheersmaatregelen aangepast en/of aanvullende beheersmaatregelen getroffen.

In de jaarrekening worden de belangrijkste niet-financiële risico's nader toegelicht.

c) Risicomanagementproces

Het Control Framework is gebaseerd op een continuüm. Dit wil zeggen dat de controls zoals die gelden binnen de uitvoeringsorganisaties van SPN, SAPB en AIM als uitgangspunt worden genomen voor de inrichting van de SNPS beheersorganisatie. Door voort te bouwen op de controls van deze organisaties, de controls te begrijpen en te (laten) valideren en deze vervolgens actief te monitoren wordt de beheersorganisatie binnen SNPS op een efficiënte wijze ingericht.

Eén van de fundamentele elementen in het SNPS Control Framework is de Risk and Control Self Assessment (RCSA) als middelpunt van het risicomanagementproces. De RCSA is een tool die SNPS gebruikt om voor alle geïdentificeerde risico's te beschrijven wat het risico is, wat de inherente risico score (bruto risico) is, hoe de beheersmaatregelen ingericht zijn en of deze preventief of detectief zijn, of de beheersmaatregelen in opzet en werking effectief zijn, wat het restrisico is en of er acties gedefinieerd zijn om risico mitigerende beheersmaatregelen te versterken. Het Bestuur heeft hierbij de risico's geïdentificeerd en ingedeeld in de hoofdgroepen financiële risico's en niet-financiële risico's. Door middel van de RCSA wordt voor de voornaamste risico's ieder kwartaal de classificatie van de risico's en de effectiviteit van de risico mitigerende maatregelen beoordeeld, waarover aan het Bestuur wordt gerapporteerd. Het Bestuur beslist uiteindelijk of aanpassing van de risicoclassificaties nodig is.

Voor een effectieve beheersing van de risico's is het noodzakelijk om de onderlinge afhankelijkheid van risico's te doorgronden. Het integrale risicomanagementproces geeft het Bestuur de benodigde structuur om risico's en mitigerende maatregelen binnen een consistente methodologie met inachtneming van de langetermijndoelstellingen van SNPS te identificeren zonder de interne en externe ontwikkelingen uit het oog te verliezen. Het proces beoogt een balans te vinden tussen risico en rendement, een effectieve uitvoering van de regeling en beheersbare kosten. Het Bestuur benadrukt dat sommige risico's zich anders dan vooraf ingeschat en/of onverwacht kunnen manifesteren, bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen, risico's op looninflatie en ontwikkelingen op de financiële markten.

Bij de uitvoering van het risicobeheer voor SNPS zijn het Bestuur en de uitvoeringsorganisaties nauw betrokken. Het Bestuur heeft de risico's geïdentificeerd en ingedeeld in de hoofdgroepen financiële risico's en niet-financiële risico's en heeft waar mogelijk normen en bandbreedtes voor deze risico's vastgesteld. In de jaarrekening worden de belangrijkste financiële en niet-financiële risico's nader toegelicht.

4) GOVERNANCE EN COMPLIANCE

a) Gehanteerd model

Het pensioenfonds kent een one-tier board (omgekeerd gemengd model). Hierbij wordt het Bestuur van het pensioenfonds gevormd door zowel uitvoerende als niet- uitvoerende bestuursleden. De niet-uitvoerende bestuursleden, waaronder de onafhankelijk voorzitter, zijn met name verantwoordelijk voor het bepalen van het (strategische) beleid van SNPS en het houden van toezicht op de uitvoering daarvan door de uitvoerende bestuurders. De uitvoerende bestuurders zijn in het bijzonder belast met de dagelijkse (operationele) leiding van het pensioenfonds en de beleidsvoorbereiding. Het niet-uitvoerende deel van het Bestuur bestaat uit vijf leden, te weten een onafhankelijk voorzitter, twee werkgeversvertegenwoordigers en twee werknemersvertegenwoordigers. Het uitvoerend deel van het Bestuur bestaat uit twee beroepsbestuurders, die in dienst zijn van SPN. Zie Bijlage 2 voor een overzicht van de personalia.

Een pensioenfonds met een one-tier board is verplicht om een zogenoemde auditcommissie in te stellen, tenzij de niet-uitvoerende bestuursleden aantoonbaar voldoende kennis en ervaring hebben op het gebied van risicobeheer, beleggingsbeleid, uitbesteding en financiële informatievoorziening. SNPS heeft van DNB vrijstelling gekregen voor de instelling van een auditcommissie. Wijzigingen in de samenstelling van het niet-uitvoerende deel van het Bestuur, of significante wijzigingen in de omvang danwel de pensioenregelingen van het pensioenfonds, kunnen voor DNB aanleiding zijn om de ontheffing te herzien. In de individuele opleidingsplannen van niet- uitvoerende bestuursleden wordt extra aandacht besteed aan de beleidsterreinen risicobeheer, beleggingsbeleid, uitbesteding en financiële informatievoorziening.

Het pensioenfonds heeft voorts een Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO geeft jaarlijks achteraf een oordeel over het door het Bestuur vastgestelde beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd, een en ander conform het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Tevens heeft het VO enkele specifieke adviesrechten. Het VO van SNPS kent sinds medio 2015 zes zetels. Twee daarvan worden bezet door vertegenwoordigers van de werkgever, de andere zetels zijn voor vertegenwoordigers van de werknemers die deelnemen in de SNPS-pensioenregeling. Pensioengerechtigden zullen in het VO worden benoemd zodra het aantal pensioengerechtigden 10% of meer bedraagt van het totale deelnemersbestand. Op dit moment is dat nog niet het geval.

b) Werkwijze binnen het Bestuur

Het pensioenfonds heeft een Bestuursprotocol waarin het taakgebied van het Bestuur en daarnaast specifiek ook het taakgebied van de uitvoerende bestuursleden zijn vastgelegd. Daarnaast is er een beleidsdocument waarin de uitgangspunten en afspraken zijn vastgelegd voor wat betreft de werkwijze binnen het Bestuur. Binnen het Bestuur als geheel en tussen de uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders wordt er gestreefd naar een klimaat waarbij de kerntaken van het Bestuur als geheel centraal staan, maar de niet-uitvoerende bestuurders respectievelijk de uitvoerende bestuurders zich wel bewust zijn van de verschillende rollen die zij tegelijkertijd ook ten opzichte van elkaar hebben. Er wordt frequent en op een open manier via korte lijnen gecommuniceerd over belangrijke activiteiten en issues. Niet-uitvoerende bestuursleden gaan daarbij uitdrukkelijk niet op de stoel van de uitvoerende bestuursleden zitten. Verder hebben de niet-uitvoerende bestuursleden een onderlinge verdeling gemaakt van aandachtsgebieden (focal points).

Het Bestuur heeft het afgelopen jaar acht keer vergaderd, waarbij drie vergaderingen volledig waren gewijd aan de ALM-studie en één vergadering aan de vaststelling van het jaarverslag 2014. In de vier reguliere bestuursvergaderingen heeft het Bestuur een breed spectrum aan fondsdocumentatie behandeld en vastgesteld. Daarnaast zijn met name de inrichting en werking van het Control Framework, de performance en dienstverlening van Syntrus Achmea en de wijziging van de pensioenregeling van SNPS per 1 januari 2016, waaronder de invoering van de verzekering van arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling bij partiële arbeidsongeschiktheid per die datum, behandeld. Tevens is 2015 een algemene noodprocedure op bestuursniveau vastgesteld. Gedurende het verslagjaar zijn er meerdere workshops gehouden voor en met het Bestuur om specifieke thema's te bespreken. Onderwerpen die in de workshops aan de orde zijn gekomen zijn onder meer de kosten en performance cijfers in de Life cycle portefeuilles van SNPS, de Investment Beliefs en de aan de Life Cycle profielen ten grondslag liggende principes, de impact van de introductie van de netto pensioenregeling op het Control Framework van SNPS en de achtergronden ten aanzien van de collectieve variabele pensioenuitkering.

c) Naleving Code Pensioenfondsen

SNPS is verplicht om de Code Pensioenfondsen na te leven of uit te leggen hoe en waarom op onderdelen wordt afgeweken. De Code bevat normen voor goed pensioenfondsbestuur, waarmee de transparantie op dit gebied verder wordt vergroot. Bepalend voor de werking van de Code is hoe pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan - niet de mate waarin ze die naar de letter naleven ('afvinkgedrag'). De waarde zit in de dialoog en afgewogen besluitvorming over de onderwerpen in deze Code. Dat betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de normen mits dit weloverwogen gebeurt. Eind 2015 heeft het Bestuur vastgesteld dat het over het verslagjaar alle normen van de Code naleeft, met uitzondering van vier punten.

Ten aanzien van de norm 27 (overwegingen omtrent verantwoord beleggen vastleggen en beschikbaar stellen voor belanghebbenden) en norm 29 (Bestuur zorgt voor draagvlak onder belanghebbenden voor keuzes over verantwoord beleggen) constateert het Bestuur dat in 2015 sprake is geweest van zekere vorderingen, zonder dat al kan worden gezegd dat volledig wordt voldaan aan beide normen. SNPS heeft bij de start in 2013 doelbewust geen beleid omtrent verantwoord beleggen vastgelegd, omdat het de betreffende onderliggende beleggingsfondsen niet kan beïnvloeden. In 2015 is de discussie rondom verantwoord beleggen echter geïntensiveerd door een workshop met het Bestuur en een Capita Selecta avond met een externe vermogensbeheerder gespecialiseerd in ESG-beleggingen, over hoe op praktische wijze in een DC-fonds uitgangspunten over maatschappelijk verantwoord beleggen kunnen worden vastgesteld. Inmiddels is een 'investment belief' voor SNPS vastgesteld waarin naar ESG-beleggen wordt verwezen. Er is een start gemaakt met een analyse van het ESG-gehalte binnen de beleggingsfondsen van SNPS waarbij tevens onder de externe managers is geïnventariseerd hoe zij hun stem- en engagementbeleid alsmede corporate social responsibility hebben vormgegeven. Binnen het bestuur zijn twee focal points op het onderwerp verantwoord beleggen benoemd die het vaststellen van een ESG-beleid voor SNPS - conform de investment beliefs - de komende periode verder zullen brengen.

Verder bepaalt de Code dat in het Bestuur ten minste één vrouw (norm 67) en één lid onder de veertig jaar zitting heeft (norm 68). In het verslagjaar was er in het Bestuur geen vrouwelijk bestuurslid en tevens geen bestuurslid jonger dan veertig jaar. Per 1 april 2016 is echter een vrouwelijk bestuurslid onder de veertig jaar tot het Bestuur toegetreden. Vanaf deze datum wordt dus aan deze norm voldaan. Bij de samenstelling en de opvolging van het Bestuur en het VO van SNPS wordt naast de vereiste geschiktheid rekening gehouden met het diversiteitsbeleid.

d) Geschiktheidsbevordering

Geschiktheid als pensioenfondsbestuurder valt uiteen in deskundigheid, competenties en professioneel gedrag. Binnen SNPS is met name ten aanzien van de niet-uitvoerende bestuursleden een ontwikkeling zichtbaar dat het belang van professioneel gedrag en vaardigheden meer en meer centraal komt te staan en dat deskundigheid an sich hiervan als basis wordt beschouwd. De veranderingen in de pensioenwereld gaan zo snel dat leren om te leren, aanpassingsvermogen en een 'open mind' essentieel zijn om specifieke kennis op het gebied van pensioenen op te doen en continu bij te houden. Trainingen en cursussen blijven uiteraard relevant, maar alleen als de kennis die hierbij wordt vergaard ook direct in de praktijk kan worden toegepast.

In de SPN Academy - het leerportaal voor onder meer SNPS - heeft in 2015 dan ook de nadruk gelegen op 'learning by doing', bijvoorbeeld door middel van betrokkenheid bij projecten van SNPS en het zijn van een focal point op een bepaald beleidsterrein. Concrete voorbeelden hierbij zijn de in 2015 gestarte ALM-studie, de geïntensiveerde discussie over ESG-beleggen, en het project rondom de variabele pensioenuitkering. Daarnaast valt te denken aan overdracht van kennis en ervaring van individuele bestuursleden uit de huidige business rol binnen Shell, waar mogelijk en nuttig, naar andere bestuursleden en SPN medewerkers. Deze activiteiten liggen in de lijn van de '70-20-10' leerfilosofie binnen Shell dat 70% van de leereffectiviteit afkomstig is van professionele ervaringen in de baan, 20% van leren van anderen (training-on-the-job) en 10% van formele trainingen.

Vanuit de SPN Academy wordt toegezien op de voortgang ten aanzien van de tussen de voorzitter en de individuele bestuursleden gemaakte afspraken over de invulling van de professionele ervaringen, de training-on-the job en de te volgen opleidingen(en). Belangrijk onderdeel hierbij is hoe het bestuurslid als focal point een voortrekkersrol in het bestuur vervult op een bepaald beleidsterrein. Het sparren met medebestuursleden en inhoudsexperts van SPN over pensioenvraagstukken wordt in dit kader sterk aangemoedigd.

Deelname aan seminars en workshops wordt geregistreerd en gemonitord in de SPN Academy. Tevens heeft het Bestuur in 2015 een drietal 'capita selecta' avonden georganiseerd, waarbij tezamen met externe deskundigen dieper op een actueel onderwerp is ingegaan. Tijdens de avonden is respectievelijk gesproken over 'ESG beleggen in een DC-pensioenfonds: kansen en obstakels', 'Wat kunnen pensioenfondsen van verzekeraars leren?', 'Pensioencommunicatie bij een DC-regeling: meer kansen dan obstakels? Door de 'blendend learning' benadering, inclusief zelfstudie en de bestuurspraktijk, is de geschiktheid van individuele bestuursleden en het Bestuur als collectief in 2015 verder versterkt.

e) Evaluatie eigen functioneren van het Bestuur

In het vierde kwartaal van 2015 heeft het Bestuur conform de procedure voor het evalueren van het eigen functioneren de jaarlijkse zelfevaluatie uitgevoerd. Aan de hand van de Leadership Attributes zoals binnen Shell gehanteerd en een geactualiseerde geschiktheidsmatrix zijn de competenties en deskundigheid van het Bestuur als collectief kritisch gezien. Ook tijdsbeslag is in de zelfevaluatie aan de orde geweest. Input voor de zelfevaluatie heeft de Voorzitter verkregen uit de individuele gesprekken met elk van de bestuursleden over hun functioneren in het Bestuur. Op basis van deze gesprekken is tevens per bestuurslid een individueel opleidingsplan voor 2016 vastgelegd in de SPN Academy.

f) Gedragscode

Het Bestuur heeft een gedragscode vastgesteld, die geldt voor leden van het Bestuur en het VO van SNPS. De gedragscode heeft tot doel te verzekeren dat alle activiteiten van SNPS op een integere wijze worden uitgevoerd en dat belangenverstrengeling van zakelijke en privé-belangen (en ook de schijn daarvan) wordt vermeden. De gedragscode bevat tevens een incidenten- en klokkenluidersregeling.

Jaarlijks wordt door betrokkenen de naleving over het afgelopen jaar en de naleving in het komende jaar bevestigd. De gedragscode voldoet aan de door de Pensioenwet en de Wet op het financieel toezicht gestelde eisen. Daarnaast is aansluiting gezocht bij het Ethics & Compliance beleid van Shell. Er is een compliance officer aangesteld die toezicht houdt op de uitvoering en effectiviteit van de gedragscode. Organisaties waaraan SNPS werkzaamheden heeft uitbesteed, dienen een materieel gelijkwaardige gedragscode te hebben.

De compliance officer heeft in het verslagjaar geen materiële overtredingen van de gedragscode geconstateerd en geen incidenten aan DNB gemeld. Er is sprake van een compliance georiënteerde organisatie.

5) VOORUITBLIK 2016

In 2016 zal de focus van SNPS, naast de uitvoering van reguliere werkzaamheden en de doorontwikkeling van bestaande processen en communicatiemiddelen, met name gericht zijn op de volgende projecten:

- Het uitbreiden van de huidige individuele beschikbare premieregeling met een regeling voor een collectieve variabele pensioenuitkering. Bij een collectieve variabele pensioenuitkering is het mogelijk om na de pensioendatum door te beleggen en tegelijkertijd beleggings- en langlevensrisico's collectief te delen. Dit is het verlengde van het Wetsvoorstel verbeterde premieregeling dat in maart 2016 door de Tweede Kamer is aangenomen en na behandeling in de Eerste Kamer mogelijk per 1 juli 2016 in werking treedt. Keuzevrijheid, een goede communicatie en borging van de zorgplicht zijn daarbij voor het Bestuur belangrijke aandachtspunten. Bovendien dient het nieuwe pensioenproduct administratief uitvoerbaar te zijn op korte termijn maar ook duurzaam op de langere termijn.
- In 2016 vindt een nadere analyse plaats naar de mogelijke toegevoegde waarde van een Algemeen Pensioenfonds (APF) voor de beide pensioenfondsen van Shell in Nederland, SNPS en SSPF. Hierbij zal middels een detailanalyse zowel naar de voor- als de nadelen worden gekeken.
- Medio 2016 zal de aanpassing van de Life Cycle profielen en portefeuilles, waartoe het Bestuur op basis van de recente ALM-studie heeft besloten, worden geïmplementeerd.

D VERANTWOORDING EN TOEZICHT

1) Verslag van het Intern toezicht door niet-uitvoerende bestuursleden

Inleiding

SNPS kent een one-tier board structuur (omgekeerd gemengd model). Hierbij wordt het Bestuur van het pensioenfonds gevormd door een team van enerzijds uitvoerende en anderzijds niet-uitvoerende bestuursleden die samen de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid dragen. Tegelijkertijd wordt daarbij het interne toezicht op de uitvoerende bestuurders (beroepsbestuurders) uitgeoefend door de niet-uitvoerende bestuurders (leden A en B en in de toekomst leden C), waaronder de onafhankelijke voorzitter. SNPS heeft van de DNB vrijstelling gekregen voor de instelling van een auditcommissie. Wijzigingen in de samenstelling van het niet-uitvoerende deel van het pensioenfonds kunnen voor de DNB aanleiding zijn om deze ontheffing te herzien.

Invulling van het Intern Toezicht

Het taakgebied en de specifieke taken van de uitvoerende bestuurders zijn vastgelegd in een Bestuursprotocol. Tussen de niet-uitvoerende bestuurders onderling is er een aparte verdeling overeengekomen op deelgebieden waarbij zij als eerste aanspreekpunt ('Focal Point') fungeren. Daarnaast is er een leidraad opgesteld die de rolverdeling tussen uitvoerende en niet-uitvoerende bestuursleden beschrijft, evenals de gewenste manier van samenwerken en communiceren. Er wordt frequent, open en via korte lijnen in beide richtingen gecommuniceerd over belangrijke aangelegenheden. De niet-uitvoerende bestuurders zijn daardoor dicht betrokken bij beleidsvorming en ook meer operationele aspecten van het fonds. Daarbij waken de niet-uitvoerende bestuursleden er continu voor om niet op de stoel van uitvoerende bestuurders te gaan zitten. Een belangrijk vereiste hierbij is dat onderwerpen die gezien hun strategische aard of omvang een belangrijk punt op de bestuuragenda gaan worden, tijdig wordenesignaleerd en voorbesproken. Meerdere keren per jaar wordt er bij stilgestaan of deze werkafspraken tussen de geledingen van het bestuur in de praktijk volgens de intentie worden toegepast, zowel binnen het voltallige bestuur als in de vaste evaluatie van de niet-uitvoerende bestuurders na afloop van de reguliere bestuursvergaderingen. In de evaluatie is het functioneren van de uitvoerende bestuurders een vast onderdeel van de agenda. Eenzelfde gestructureerde en open manier van samenwerken wordt ook nagestreefd in de werkrelaties met de werkgever en het Verantwoordingsorgaan.

Compliance met de Code Pensioenfondsen

De normen zoals vervat in de Code Pensioenfondsen vormen een belangrijke leidraad voor goed pensioenfondsbestuur. Bij belangrijke afwegingen en besluiten binnen het bestuur worden de relevante bepalingen en de onderliggende intenties expliciet geadresseerd. Jaarlijks wordt er ook geïnventariseerd in hoeverre SNPS aan de normen van de Code voldoet en worden de afwijkingen gerapporteerd. Eind 2015 heeft het Bestuur vastgesteld dat over het verslagjaar aan alle normen van de Code werd voldaan met uitzondering van de vier specifieke punten die elders in het bestuursverslag worden toegelicht.

Bijeenkomsten en onderwerpen

Het Bestuur heeft het afgelopen jaar acht keer vergaderd, waarbij drie bijeenkomsten volledig waren gewijd aan de ALM-studie en één aan de vaststelling van het jaarverslag 2014. Een centraal thema bij ieder overleg is de vormgeving en de uitvoering van de zorgplicht in aansluiting op de specifieke vereisten van de premieovereenkomst met beleggingsvrijheid. Communicatie is hier een belangrijk onderdeel van.

In iedere reguliere bestuursvergadering worden de uitkomsten van de driemaandelijke Risk and Control Self Assessments besproken. Deze evaluaties zijn een centraal onderdeel van het SNPS Control Framework en het risico management process. Om zeker te stellen dat de uitkomsten die worden gepresenteerd een gedegen beeld geven van de relevante financiële en niet-financiële risico's, samen met betreffende beheersmaatregelen en restrisico's, nemen over het algemeen meerdere niet-uitvoerende bestuursleden deel aan de voorbereidende werksessies met medewerkers van de uitvoeringsorganisaties waaraan SNPS taken heeft uitbesteed.

Verbeterde monitoring van uitvoeringskosten en met name de kosten van vermogensbeheer die voor rekening van de deelnemers komen, heeft in 2015 hoge prioriteit gehad binnen het Bestuur. Dit heeft geleid tot aanpassingen in maandrapportages en jaarverslaggeving.

Ook de uitbestedingsrelatie met Syntrus Achmea voor zowel pensioen- als vermogensbeheer heeft veel inzet van het bestuur gevraagd, zowel binnen de reguliere vergaderingen als in ad-hoc besprekingen. De implementatie van de netto pensioenregeling, de verbetering van communicatie in het kader van de zorgplichtvereisten en Pensioen 1-2-3 en de voorbereiding op nieuwe wetgeving hebben hier onder meer een rol gespeeld.

De sterk gewijzigde (macro-)economische omgeving en daarbij vooral de langdurig significant lagere rente zijn voor het Bestuur de aanleiding geweest om in 2015, eerder dan aanvankelijk gepland, een nieuwe ALM-studie te laten uitvoeren. Eén van de conclusies van deze fundamentele herijking van het risico profiel was dat ten opzichte van de eerdere ALM-studie, bij ongewijzigd beleggingsbeleid, de verwachte pensioenuitkomsten beduidend lager zouden komen te liggen. Op basis hiervan heeft het Bestuur besluitvorming voorbereid om in 2016 de Life Cycle structuur in de pensioenregeling alsmede de asset mix aan te passen teneinde de effecten van de lage rente op een aanvaardbare manier te beperken. De uitvoerende bestuursleden hebben in nauwe samenwerking met de werkgever veel tijd en energie gestoken in pro-actieve consultatie met externe partijen in het kader van nieuwe wet- en regelgeving, bijvoorbeeld over het onderwerp collectieve variabele pensioenuitkering (Wetsvoorstel verbeterde premieregeling). Het niet-uitvoerende deel van het Bestuur werd hierover op frequente basis op de hoogte gehouden.

Het op peil houden van de geschiktheid van bestuursleden, medewerkers van het pensioenbureau en het VO blijft een prioriteit, zowel met het oog op geplande wisselingen van niet-uitvoerende bestuursleden in de komende jaren, als ook als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving. In 2015 is de individuele geschiktheid van bestuursleden actief bijgehouden en aangevuld door middel van een mix van opleidingsactiviteiten, interne workshops en deelname aan externe sectorbijeenkomsten. Jaarlijks wordt de voortgang van de geschiktheidsontwikkeling kritisch geëvalueerd en worden er vervolgens nieuwe individuele en collectieve leerdoelen benoemd. Deze leerdoelen worden via de SPN Academy ter hand genomen. De onafhankelijk voorzitter heeft bij de geschiktheidsontwikkeling van SNPS een belangrijke rol.

Oordeel

Naar het oordeel van de niet-uitvoerende bestuursleden hebben de uitvoerende bestuurders in 2015 professioneel en goed gefunctioneerd, zowel beleidsmatig als ook ten aanzien van de operationele uitvoering, project- en veranderingsmanagement. Daarbij zijn de persoonlijke inzet, werkdruk en tijdsbesteding van de uitvoerende bestuursleden hoog geweest, evenals de flexibiliteit om nieuwe of additionele prioriteiten te accommoderen. De vrijwillige netto pensioenregeling is per 1 januari 2015 succesvol geïmplementeerd binnen SNPS. Er is planmatig gewerkt, op basis van heldere doelstellingen en met voldoende en gekwalificeerde ondersteuning. De kwaliteit van de bestuursstukken vanuit het bestuursbureau wordt als zeer gedegen ervaren en de rapportages van de externe dienstverlener Syntrus Achmea zijn in 2015 verbeterd. Met de werkgever heeft frequent en constructief overleg plaatsgevonden en de samenwerking met het Verantwoordingsorgaan is gaandeweg verbeterd.

Voor 2016 zijn door de niet-uitvoerende bestuursleden de volgende aandachtspunten geïdentificeerd:

- De capaciteit en performance van de externe dienstverlener Syntrus Achmea is cruciaal in het kader van goed SNPS pensioen- en vermogensbeheer. Dit blijft van de uitvoerende bestuurders bij voortduring een waakzaam oog, hands-on management en beschikbare tijd vereisen. In 2016 zal hiertoe vanuit SNPS onder meer een audit plaatsvinden. De niet uitvoerende bestuursleden zullen actief betrokken blijven bij relevante werkbesprekingen en site visits bij de externe dienstverleners.
- De combinatie van scherp toezicht op de uitvoering van SNPS pensioen- en vermogensbeheer enerzijds en de vereiste inspanningen in het kader van bijdragen aan nieuwe pensioenwetgeving en de toekomstige implementatie daarvan vertaalt zich in een hoge werkdruk van de uitvoerende bestuurders en diverse medewerkers van het ondersteunende pensioenbureau. De scheidslijn tussen uitvoeringsmanagement en het toezien op veranderingsinitiatieven c.q. implementatieprojecten dient scherp bewaakt te blijven en expliciet aan de orde te worden gesteld in de periodieke risk & control evaluaties.
- Een goede werkrelatie met het Verantwoordingsorgaan vereist tijd, aandacht en goede planning. Het is belangrijk dat deze geleding zoveel mogelijk pro-actief wordt meegenomen in belangrijke bestuursafwegingen t.a.v. risico management, uitbesteding, kostenbeheersing, communicatie, etc. Dit is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuursleden.

- Als gevolg van hoge werkdruk is het voorgekomen dat suggesties vanuit het Bestuur of het Verantwoordingsorgaan niet zichtbaar of onmiddellijk werden opgepakt of teruggekoppeld. Het door de uitvoerende bestuurders op korte termijn expliciet maken hoe deze punten worden opgepakt draagt bij aan heldere communicatie en begrip.
- Effectieve communicatie met deelnemers en andere belanghebbenden blijft een kerntaak bij de invulling van de zorgplicht die het gezamenlijke Bestuur heeft.

2) Reactie van de uitvoerende bestuursleden op het Verslag van het Intern toezicht

In het afgelopen jaar is SNPS op alle terreinen gegroeid: er is een netto pensioenregeling bij gekomen, het aantal deelnemers en het belegd vermogen zijn aanzienlijk gestegen, er zijn voor het eerst pensioenen tot uitkering gekomen, en er is besloten om de governance te verstevigen door het Verantwoordingsorgaan met twee werknemerszetels uit te breiden. Dit alles tegen de achtergrond van een onzekere economische omgeving. Dit geheel vraagt om grip en regie: grip op de gehele uitvoeringsketen om een beheerste en integere bedrijfsvoering te blijven realiseren, en regie op die zaken die het pensioen van deelnemers en het inzicht daarover kunnen verbeteren.

Met genoeg stellen de uitvoerende bestuursleden vast dat naar de mening van de niet-uitvoerende bestuursleden sprake is van een deskundige en professionele uitvoeringsorganisatie die in staat is om adequaat in te spelen op de alsmaar veranderende omgeving. Dat neemt niet weg dat er ook genoeg onderwerpen zijn waar winst valt te behalen. Zo kan het Verantwoordingsorgaan proactiever bij beleidswijzigingen worden betrokken en het traject hiervoor is reeds ingezet. Ook blijft de focus op het doorontwikkelen van zowel de interne stuurinformatie als de externe communicatie naar deelnemers.

De uitvoerende bestuursleden herkennen zich in de door de niet-uitvoerende bestuursleden aangedragen prioriteiten en aandachtspunten, en zullen die onderdeel maken van het werkplan voor het komende jaar. Hierbij zal nadrukkelijk een open dialoog worden gezocht met het gehele Bestuur en het Verantwoordingsorgaan, teneinde gezamenlijk invulling te geven aan de koers van SNPS.

3) Oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het jaar 2015 is wederom een jaar geweest met veel ontwikkelingen op pensioengebied die de nodige impact op SNPS hebben gehad. Dit resulteerde in een volle agenda en extra aandachtsgebieden naast de reguliere uitvoering van de pensioenregeling. Voorts is per 1 januari 2015 de netto pensioenregeling in werking getreden waardoor het ledenbestand en de taken van SNPS aanzienlijk zijn uitgebreid.

Overleg en samenstelling

In het verslagjaar heeft het VO elk kwartaal overleg gevoerd met het Bestuur. Dit overleg vond tweemaal plaats met (uitsluitend) de uitvoerende leden van het Bestuur en tweemaal met het gehele bestuur. Daarnaast is éénmaal afzonderlijk gesproken met de niet-uitvoerende leden van het Bestuur. Op een aantal terreinen heeft het VO ook (formeel) advies gegeven.

Sinds de start van SNPS in 2013 bestaat het VO uit 2 werknemers- en 2 werkgeversvertegenwoordigers. In 2015 is gebleken dat er behoefte is aan versterking van het VO. Daarom zijn gesprekken gevoerd om het VO uit te breiden tot 4 werknemersvertegenwoordigers. Naar verwachting zal dit medio 2016 zijn beslag krijgen zodat het VO dan zal bestaan uit 4 werknemers- en 2 werkgeververtegenwoordigers. Zodra er meer dan 10% gepensioneerde deelnemers zijn, zal het VO ook worden uitgebreid met 2 vertegenwoordigers van de gepensioneerde deelnemers.

Ten slotte zullen wij per 1 april 2016 afscheid nemen van het werknemerslid Nicole van der Toorn. Zij zal per die datum worden benoemd in het Bestuur van SNPS. Het VO wil Nicole hartelijk danken voor haar constructieve en plezierige bijdrage in het VO. Wij feliciteren Nicole van harte met haar benoeming en wensen haar veel succes in deze nieuwe rol.

Algemeen oordeel

Het afgelopen jaar is wederom een druk jaar geweest met wettelijke en economische ontwikkelingen die directe aandacht en aanpak van het Bestuur vereisten. Het VO complimenteert het Bestuur van SNPS en de medewerkers van SPN voor de professionele en actieve wijze waarop zij hierop gereageerd hebben. Het VO is van mening dat het Bestuur gedurende dit verslagjaar goed heeft gefunctioneerd. Ook het jaar 2016 zal een druk jaar worden waarin het VO de verdere intensivering van de samenwerking met het Bestuur met vertrouwen en enthousiasme tegemoet ziet.

In haar oordeel over het verslagjaar wil het VO de volgende onderwerpen benoemen:

Communicatie en zorgplicht

De zorgplicht is bij SNPS van groot belang omdat het beleggingsrisico direct voor rekening en risico van de deelnemer komt terwijl de deelnemer doorgaans geen specifieke pensioen- en beleggingskennis heeft. Wij zien verstandig en consistent beleggen rekening houdend met huidige en toekomstige marktomstandigheden in diverse scenario's (bijvoorbeeld een situatie van langdurige lage rente) en daarnaast klantgerichte communicatie over de regeling dan ook als cruciale onderdelen van deze zorgplicht.

Dit jaar heeft SNPS meegedaan met het zogenoemde BOP onderzoek (Benchmark Onderzoeksplatform Pensioenfondsen). Het VO is blij om te zien dat de resultaten over het algemeen positief waren en SNPS een iets hogere score kreeg van actieve deelnemers dan het landelijke gemiddelde. Wel staan minder deelnemers open voor communicatie omtrent het pensioen, dit heeft echter de aandacht van het Bestuur van SNPS.

Gezien de huidige stand van de financiële markten blijft het moeilijk de grenzen van de zorgplicht te bepalen. Het VO had graag de meer fundamentele discussie opgezocht hierover, echter gezien andere prioriteiten binnen het fonds is deze discussie nog niet dusdanig gevoerd.

Het VO is zich terdege van bewust dat ontwikkelingen, zoals de nasleep van de invoering van de netto-regeling per 1 januari 2015 en de eventuele invoering van collectieve elementen in de pensioenregeling (bijvoorbeeld via het Collectief Variabel Pensioen), ook de communicatie - aan meer categorieën van deelnemers en over meer regelingen - complex maakt. De inzet van SNPS op dit gebied wordt dan ook zeer gewaardeerd.

ALM studie

Eind 2015 is gezien de lage rentestand een studie gestart naar de huidige Asset Liability Mix ("ALM") en de wijze waarop deze aangepast zou moeten worden om in lijn te zijn met de huidige markt. Het VO heeft hiertoe geen adviesrechten maar is eind 2015 geïnformeerd over het onderzoek. Het VO heeft hierbij kritische kanttekeningen gemaakt bij de veronderstellingen in de studie en verzocht tot een vervolgdiscussie. Deze vervolgdiscussie is helaas begin 2016 maar in beperkte mate gevoerd. Gezien het feit dat de ALM een van de cruciale elementen is voor de beleggingen van deelnemers had het VO hierbij graag meer betrokken willen worden.

Uitbesteding

Over het algemeen zijn de risico's die samenhangen met de uitbesteding momenteel erkend en ondervangen door SNPS. Het afgelopen jaar is met name de IT een aandachtspunt gebleken. Het gereed maken van de verschillende portalen en overzichten voor verschillende groepen deelnemers (bruto en netto) blijkt geen gemakkelijke taak en heeft extra aandacht gehad van het Bestuur, resulterend in een verbetertraject vanuit Syntrus Achmea. Gezien het grote belang van een robuuste bedrijfsvoering ook bij externe dienstverleners voor de continuïteit van de pensioenuitvoering en de hierboven beschreven zorgplicht, is het VO verheugd dat dit specifieke punt de continue aandacht van het Bestuur heeft. Uiteraard zullen wij ook het functioneren (waaronder continuïteit, capaciteit, IT en kwaliteit) in de gehele administratieve uitvoeringsketen blijven volgen.

Performance management

In 2015 is nader met het Bestuur gesproken over meer inzicht voor deelnemers in de totale kosten (inclusief de transactiekosten binnen de beleggingsfondsen) en het conversierisico (t.g.v. bijvoorbeeld een gedaalde aandelen waarde of lage rentestand) zodat de deelnemers een inkomensbeeld na pensionering krijgen. Het inzicht in de de kosten is in 2015 aanmerkelijk verbeterd, hoewel het inzichtelijk maken van transactiekosten binnen de beleggingsfondsen een uitdaging blijkt te zijn. Het VO beseft dat deze laatste stap naar meer transparantie lastig te zetten is. Het VO steunt het Bestuur in het streven dit inzicht wel te verkrijgen.

Adviesaanvragen

In het afgelopen jaar heeft het Bestuur viermaal (formeel) om advies verzocht. Het VO heeft de adviesaanvragen beoordeeld en in alle gevallen een positief advies uitgebracht op de voorgelegde aanvraag. Het betreft de volgende adviesaanvragen:

1. Aanpassing uitvoeringsovereenkomst bruto pensioenregeling
2. Aanpassing uitvoeringsovereenkomst netto pensioenregeling
3. Opslag netto pensioenregeling 2016
4. Opslag bruto pensioenregeling 2016

Vooruitblik 2016

Het VO kijkt ernaar uit om in 2016 een meer fundamentele discussie met het Bestuur te voeren over de visie van het Bestuur over het doel, de risico's en de eventuele beperkingen van het SNPS pensioen. Zeker in het huidige financiële klimaat is het van groot belang dat de verwachtingen van de deelnemers reëel zijn en dat ze op basis daarvan keuzes maken. Hierbij hoort het geven van transparante en volledige informatie over de pensioenontwikkeling en de kosten die aan de deelnemers worden doorberekend. Daarnaast het VO zich blijven focussen op de ontwikkelingen omtrent de uitbesteding en omtrent het CVP.

4) Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over 2015 en constateert met genoegen dat het goed zit met de algehele aansturing van SNPS. Het Bestuur onderschrijft de noodzaak om in een snel veranderende omgeving de lijnen met alle stakeholders, en het Verantwoordingsorgaan in het bijzonder, kort te houden. Alleen door gezamenlijk op te trekken kunnen gedragen keuzes voor de toekomst worden gemaakt. Een goede afspiegeling van de deelnemers en een juiste mix van competenties en deskundigheid in de fondsorganen is hierbij onontbeerlijk. Het Bestuur blijft dan ook nadrukkelijk oog hebben voor diversiteit bij SNPS.

Voor het Bestuur is en blijft speerpunten het waar mogelijk verbeteren van het pensioenresultaat en geven van inzicht daarin voor deelnemers. Of het nu gaat om het ondersteunen van Shell Nederland bij het ontwerp van de pensioenregelingen, beleidskeuzes ten aanzien van de beleggingen of de inrichting van de uitvoeringsprocessen bij het bestuursbureau en de externe service providers, steeds staat het belang van de deelnemer centraal.

Dit uitgangspunt geldt bovenal voor heldere communicatie over het gehele arbeidspensioen, die deelnemers een reëel beeld geeft en in staat stelt om een goede financiële planning voor de oude dag te maken. Het wettelijk kader voor beschikbare premieregelingen in Nederland is zich nog aan het ontwikkelen. Wat de zorgplicht van het Bestuur is of zou moeten zijn en waar de verantwoordelijkheid van deelnemers begint, is een onderwerp waarover de gedachtenvorming continu gaande is en het Bestuur graag in dialoog blijft met het Verantwoordingsorgaan.

Het oordeel van het Verantwoordingsorgaan is voor het Bestuur een aansporing om te blijven streven naar het verder inzichtelijk maken van kosten. Weliswaar is er al veel op dit terrein bereikt en zijn de kosten in vergelijking met andere pensioenuitvoerders laag, maar de ambitie blijft om maximaal resultaat voor de deelnemers te realiseren.

5) Overig

Klachten en geschillen

Het Bestuur heeft conform artikel 27 van de statuten een klachtenprocedure vastgesteld, die ten behoeve van de deelnemers ook op de website van SNPS wordt gepubliceerd. In het verslagjaar zijn er relatief weinig klachten geweest, die allemaal door SAPB, waar nodig in overleg met SPN, afgehandeld konden worden. Een en ander heeft niet geleid tot materiële aanpassingen in regelingen of processen. Het Bestuur heeft in het verslagjaar geen klachten in behandeling genomen.

Toezicht door DNB en AFM

Overeenkomstig artikel 96 Pensioenwet wordt vermeld dat De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in 2015 geen corrigerende maatregelen hebben getroffen.

Ombudsman Pensioenen

In 2015 heeft de Ombudsman Pensioenen geen klachten van belanghebbenden bij het pensioenfonds in behandeling genomen.

Het Bestuur

Rijswijk, 9 juni 2016

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2015 EN 2014

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2015	2014
ACTIVA			
Beleggingen voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(1)	39.249	18.193
Beleggingen voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(2)	16.913	-
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	1.622	313
Vorderingen en overlopende activa	(4)	4.807	55
Liquide middelen	(5)	4.495	4.732
		<u>67.086</u>	<u>23.293</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	2.015	315
Technische voorzieningen	(7)	1.622	313
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(8)	40.809	20.151
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(9)	18.379	-
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten	(10)	2.300	1.600
Overige schulden en overlopende passiva	(11)	1.961	914
		<u>67.086</u>	<u>23.293</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2015	2014
BATEN			
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Bruto pensioenregeling	(12)	15.384	11.431
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Netto pensioenregeling	(13)	22.059	-
Beleggingsresultaten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(14)	360	1.027
Beleggingsresultaten risico deelnemers - Netto pensioenregeling	(15)	-250	-
Overige baten	(16)	3	101
TOTAAL BATEN		37.556	12.559
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(17)	82	-
Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds	(18)	1.811	1.231
Mutatie technische voorzieningen	(19)		
Bruto pensioenregeling		437	313
Netto pensioenregeling		872	-
		1.309	313
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(20)		
Bruto pensioenregeling		20.658	18.977
Netto pensioenregeling		18.379	-
		39.037	18.977
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(21)	-1.309	-313
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten	(22)	700	800
Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling	(23)	-8.540	-9.339
Herverzekeringen	(24)	2.766	725
Overige lasten	(25)	-	100
TOTAAL LASTEN		35.856	12.494
Saldo van baten en lasten		1.700	65

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

(x € 1.000)

	2015	2014
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Algemene reserve - Netto pensioenregeling	542	-
Algemene reserve - Bruto pensioenregeling	1.158	65
	<u>1.700</u>	<u>65</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2015	2014
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen van werkgevers en werknemers bruto pensioenregeling	13.078	11.889
Ontvangen premiebijdragen van werkgevers en werknemers netto pensioenregeling	20.063	-
Ontvangen waardeoverdrachten risico deelnemers bruto pensioenregeling	8.540	9.341
Betaalde pensioenuitkeringen	-79	-
Betaalde kosten herverzekeringen	-2.023	-220
Betaalde waardeoverdrachten risico deelnemers	-	-2
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.960	-1.288
Ontvangen diverse baten	3	1
Terugbetaling / ontvangen startkapitaal	-	-859
	37.622	18.862
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen voor risico deelnemers	1.564	208
Aankopen beleggingen voor risico deelnemers	-39.423	-16.558
Overige mutaties inzake beleggingen risico deelnemers	92	23
Betaalde kosten van vermogensbeheer risico deelnemers	-92	-23
Verkopen / aankopen beleggingen voor risico werkgever (startkapitaal)	-	859
	-37.859	-15.491
Mutatie liquide middelen	-237	3.371
Samenstelling geldmiddelen		
	2015	2014
Liquide middelen per 1 januari	4.732	1.361
Mutatie liquide middelen	-237	3.371
Liquide middelen per 31 december (5)	4.495	4.732

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (SNPS) voert twee pensioenregelingen uit de Bruto pensioenregeling (hierna 'Bruto pensioenregeling') en de vrijwillige Netto pensioenregeling (hierna 'Netto pensioenregeling'). De Netto pensioenregeling van SNPS is van kracht per 1 januari 2015.

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid van SNPS is om de pensioenovereenkomsten na te komen en wel tegen zo stabiel mogelijke premies. Hierbij wordt gestreefd de kosten zo laag mogelijk te houden, binnen de randvoorwaarden die het Bestuur stelt ten aanzien van kwaliteit van uitvoering. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, de pensioenreglementen, de uitvoeringsovereenkomsten en de Actuariële Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

De pensioenovereenkomsten zoals vastgelegd in de individuele arbeidsovereenkomsten van werknemers, zijn neergelegd in twee pensioenreglementen op basis van een zuiver beschikbare premie, te weten Pensioenreglement I (voor de Bruto pensioenregeling) en de Netto Pensioenregeling.

SNPS verzekert op dit moment geen ingegane ouderdomspensioenen. Op de pensioeningangsdatum wordt het opgebouwde pensioenkapitaal beschikbaar gesteld voor aankoop van een pensioenuitkering bij een pensioenverzekeraar naar keuze. SNPS stelt de deelnemer op de pensioendatum in staat om door middel van onder meer een website een adequaat overzicht van de marktaanbiedingen te verkrijgen. SNPS geeft echter zelf geen advies ten aanzien van de aankoop van de pensioenuitkering.

Als gevolg van de kenmerken van de zuivere beschikbare premieregelingen en het feit dat het fonds geen ingegane ouderdomspensioenen kent, liggen zowel het beleggingsrisico, het renterisico en het langlevensrisico gedurende de gehele duur van deelneming bij de (gewezen) deelnemer. Risico's voortvloeiende uit de risicoverzekeringen in verband met overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn volledig herverzekerd.

Gelet op de bovenstaande kenmerken van de uitgevoerde pensioenregelingen, is de beleidsruimte binnen SNPS afgebakend. Vanwege de door de werkgever, in overleg met de Centrale Ondernemingsraad Shell, bepaalde inhoud van de pensioenregelingen is de ruimte voor het voeren van een eigen pensioenbeleid beperkt. Gegeven de aard van de pensioenregelingen (zuiver beschikbare premie) is de ruimte voor het voeren van een premiebeleid beperkt en is er geen sprake van een indexatiebeleid. De voornaamste beleidsterreinen waarop SNPS wel nadrukkelijk een eigen beleid voert, zijn het beleggingsbeleid, het communicatiebeleid en het uitbestedingsbeleid (onder meer met betrekking tot de pensioenadministratie en het vermogensbeheer).

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het Bestuur heeft op 9 juni 2016 de jaarrekening vastgesteld.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Wijzigingen in het financieel toetsingskader:

UFR-systematiek: Het niveau van de UFR was vastgesteld op 4,2%. Met ingang van 15 juli 2015 is de nieuwe UFR van toepassing. Bij de nieuwe systematiek wordt de rente vastgesteld op basis van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaren, deze was op datum 15 juli 2015 3,3%. Het effect van de aanpassing van de UFR is per 31 december 2015 verwerkt waarbij de rente 3,2% is. Deze heeft geleid tot een verhoging van de herverzekeringsdeel technische voorziening en de technische voorzieningen van € 2 duizend.

Splitsing kosten tussen bruto en netto pensioenregeling

De activa, passiva en de resultaten zijn in de jaarrekening gesplitst gepresenteerd naar de bruto en de netto pensioenregeling. Voor 'algemene' kosten (de kosten die niet specifiek zijn toe te rekenen aan of de bruto of de netto pensioenregeling) wordt een verdeelsleutel toegepast om de kosten te splitsen naar de bruto pensioenregeling en de netto pensioenregeling. De toegepaste verdeelsleutel is in de betreffende toelichting vermeld.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2015	31-12-2014
Koersen vreemde valuta ten opzichte van de euro:		
Amerikaanse Dollar	1,09	1,21
Britse Pond	0,74	0,78

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico deelnemers bruto en netto pensioenregeling

De grondslagen voor de beleggingen voor risico deelnemers zijn voor de bruto en de nettoregeling identiek.

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

De bruto en de netto pensioenregeling van SNPS omvatten drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief. Binnen de Life Cycle profielen Defensief en Offensief kunnen deelnemers - indien voldaan wordt aan een aantal voorwaarden - hun beleggingsprofiel nog iets defensiever respectievelijk offensiever inrichten (het zogenaamde "Age styling"). Als een deelnemer geen beleggingskeuze heeft gemaakt, worden de netto beschikbare premies (zijnde de gestorte premies exclusief de opslagen voor risicopremies en kosten) belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. De drie Life Cycle profielen worden in de praktijk door middel van drie 'administratieve' Life Cycle portefeuilles uitgevoerd, waarbij binnen de Life Cycle portefeuilles geïnvesteerd wordt in onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Life Cycle portefeuilles 1 en 2 beleggen in vastrentende waarden, Life Cycle portefeuille 3 belegt voornamelijk in zakelijke waarden. In Life Cycle profiel Offensief wordt derhalve relatief het meest belegd in Life Cycle portefeuille 3, in Life Cycle profiel Defensief wordt relatief het minst belegd in Life Cycle portefeuille 3. Verder geldt voor alle Life Cycle profielen dat naarmate de pensioendatum nadert het gewicht in Life Cycle portefeuille 3 wordt afgebouwd.

Beleggingen en kosten van vermogensbeheer kunnen naar de volgende 4 niveaus worden onderverdeeld:

Niveau 1: Het niveau van het pensioenfonds SNPS;

Niveau 2: Het niveau van de drie Life Cycle portefeuilles die onderdeel zijn van de Beleggingen voor risico deelnemers.

Niveau 3: Het niveau van de onderliggende institutionele beleggingsfondsen binnen de drie Life Cycle portefeuilles van niveau 2.

Niveau 4: Het niveau van de beleggingen binnen de onderliggende institutionele beleggingsfondsen van niveau 3.

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten die voor beleggingsdoeleinden worden aangehouden binnen de beleggingsportefeuilles worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde. Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie. Het fonds belegt niet direct in financiële instrumenten. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

Via drie 'administratieve' Life Cycle portefeuilles (LCP 1, 2 en 3) wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten.

De beleggingen van het pensioenfonds worden op niveau 3 gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. De reële waarde zijn gebaseerd op de Net Asset Value (NAV) van de onderliggende beleggingsfondsen binnen de drie Life Cycle portefeuilles. De NAV is gelijk aan de intrinsieke waarde die de manager van de beleggingsfonds op 31 december heeft gepubliceerd en is gelijk aan de handelsprijs op 31 december als op die datum is gehandeld.

Vastgoedbeleggingen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie vastgoed is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Aandelen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie aandelen is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Vastrentende waarden

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie vastrentende waarden is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Derivaten

Het pensioenfonds maakt geen direct gebruik van derivaten, zoals bijvoorbeeld voor afdekking van valutarisico's. In de onderliggende beleggingsinstellingen kunnen wel derivaten worden gebruikt.

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Overige beleggingen

De beleggingen zijn gewaardeerd op niveau 3. Voor de splitsing van de beleggingen naar categorie is gebruik gemaakt van look through in de beleggingen op niveau 4.

Securities lending

Het pensioenfonds participeert niet direct in securities lending. In de onderliggende beleggingsinstellingen kan wel sprake zijn van securities lending. In de jaarrekening zijn geen securities lending posities verwerkt.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Bruto pensioenregeling:

De bruto pensioenregeling van SNPS is van kracht per 1 juli 2013. Deze pensioenregeling kan, behoudens de risicodekkingen, worden gekarakteriseerd als premieovereenkomst. De door SNPS toegezegde risicodekkingen bij overlijden in actieve dienst en bij (partiële) arbeidsongeschiktheid worden gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst op basis van eindsalaris en pensioenjaren.

De pensioenregeling voorziet in een beschikbare premie en (partieel) arbeidsongeschiktheidspensioen ten behoeve van de deelnemers en in (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen bij overlijden in actieve dienst ten behoeve van de nabestaanden. Tevens voorziet de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers in premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid.

Netto pensioenregeling:

De vrijwillige netto pensioenregeling van SNPS is van kracht per 1 januari 2015. Deze pensioenregeling kan, behoudens de risicodekkingen, worden gekarakteriseerd als premieovereenkomst.

De door SNPS toegezegde risicodekkingen bij overlijden in actieve dienst en premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid worden gekarakteriseerd als een uitkeringsovereenkomst.

De pensioenregeling voorziet in een netto pensioenpremie ten behoeve van de deelnemers en in netto partnerpensioen en netto wezenpensioen bij overlijden in actieve dienst ten behoeve van de nabestaanden. Tevens voorziet de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers in premievrijstelling bij (partiële) arbeidsongeschiktheid.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig verzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V..

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract.

Voor de IBNR-voorziening (IBNR staat voor Incurred But Not Reported) is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de IBNR-voorziening (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk). Voor de voorziening voor levenslang partnerpensioen is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de voorziening voor de levenslang partnerpensioen (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk). Voor de voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is een vordering op de herverzekeraar opgenomen gelijk aan de waardering van de voorziening premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (zie waarderingsgrondslag verderop in dit hoofdstuk).

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van liquiditeiten die voor beleggingsdoeleinden worden aangehouden binnen de beleggingsportefeuilles, deze zijn verwerkt onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve bestaat uit het verschil tussen de activa van het pensioenfonds enerzijds en de hiervoor bedoelde technische voorzieningen en overige passiva anderzijds. Het saldo van baten en lasten zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers wordt vastgesteld met inachtneming van het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Volgens het bepaalde is het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers gelijk aan 25% van de jaarlijkse beheerslasten. Aanvullend moet een bedrag aan eigen vermogen worden aangehouden vanwege het feit dat het fonds overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's in actieve dienst heeft herverzekerd bij externe partijen.

Technische voorzieningen

Overige technische voorzieningen

De Overige technische voorzieningen bestaan uit de IBNR-voorziening en de Voorziening levenslang partnerpensioen.

IBNR-voorziening

Onder de overige technische voorzieningen is de IBNR-voorziening opgenomen. Deze voorziening is bedoeld om de schade die in de toekomst ontstaat door voor de balansdatum ingegane arbeidsongeschiktheid te kunnen financieren, ook indien de uitvoeringsovereenkomst met de toetredende onderneming is beëindigd. De IBNR-voorziening is gelijk aan de som van de herverzekeringspremie voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid over het huidige en het voorgaande boekjaar en de herverzekeringspremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen over het huidige en het voorgaande boekjaar. Voor de IBNR-voorziening is voor hetzelfde bedrag een vordering op de herverzekeraar opgenomen op de debetzijde van de balans.

Voorziening levenslang partnerpensioen, wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

De Voorziening voor levenslang partnerpensioen en wezenpensioen is bedoeld om schade die in de toekomst ontstaat door overlijden van een gewezen deelnemer, vóór datum van pensionering, de partner en de wezen van een levenslang pensioen te voorzien. Dit schaderisico is volledig herverzekerd waardoor hetzelfde bedrag als vordering op de herverzekeraar is opgenomen.

De Voorziening voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is bedoeld om toekomstige pensioeninkopen bij arbeidsongeschiktheid te financieren. Dit schaderisico is volledig herverzekerd waardoor hetzelfde bedrag als vordering op de herverzekeraar is opgenomen.

De Voorziening levenslang partnerpensioen, wezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld met inachtneming van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.
- Onvoorwaardelijke indexatie: De onvoorwaardelijke indexaties zijn in de voorziening voor herverzekerde pensioenverplichtingen opgenomen.
- Overlevingstafels:
 - voor mannen: de AG Prognosetafel mannen 2014, waarbij de sterftেকansen met de in de onderstaande tabel opgenomen factoren worden vermenigvuldigd;
 - voor vrouwen: de AG Prognosetafel vrouwen 2014, waarbij de sterftেকansen met de in de onderstaande tabel opgenomen factoren worden vermenigvuldigd.

Leeftijds-categorie	Vermenigvuldigingsfactor voor sterftekansen mannen	Vermenigvuldigingsfactor voor sterftekansen vrouwen
25-54	50%	70%
55-64	55%	70%
65-74	60%	80%
75-84	70%	85%
≥ 85	80% op leeftijd 85 oplopend met 2% per jaar tot het maximum van 100% is bereikt	85% op leeftijd 85 oplopend met 2% per jaar tot het maximum van 100% is bereikt

- Geboortedata: Verondersteld is dat alle deelnemers zijn geboren op de eerste dag van de maand volgend op hun geboortemaand.
- Reactiveringskansen: Er wordt geen rekening gehouden met reactiveringskansen.
- Administratiekosten: De voorziening wordt met 2 procent verhoogd voor administratiekosten.

Voor de berekeningen die moeten worden uitgevoerd in het kader van echtscheiding en/of conversie, zullen de actuariële grondslagen worden gehanteerd die ook voor waardeoverdrachten worden gehanteerd (wettelijke rekenregels voor waardeoverdracht).

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers bruto en netto pensioenregeling

Voor de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers worden geen actuariële grondslagen vastgesteld aangezien die voorzieningen gelijk zijn aan de som van de pensioenkapitalen van deelnemers en gewezen deelnemers. Het pensioenkapitaal is gelijk aan de ingelegde premies (voor de netto pensioenregeling na aftrek van de premies voor de risicodekkingen) vermeerderd of verminderd met de betreffende rendementen en de verhogingen uit hoofde van overlijden van andere (gewezen) deelnemers. Na overlijden van een (gewezen) deelnemer komt het saldo van de pensioenbeleggingsrekening van de betreffende (gewezen) deelnemer te vervallen en wordt dat gebruikt voor de verhoging van de saldi pensioenbeleggingsrekeningen van de overige (gewezen) deelnemers in de desbetreffende pensioenregeling naar rato van de per (gewezen) deelnemer aanwezige saldi. Er vindt dus geen vermenging van bruto en netto pensioenkapitaal plaats.

Voorziening toekomstige uitvoeringskosten

De voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten heeft betrekking op de contante waarde van de geschatte uitvoeringskosten voor afwikkeling van alle verplichtingen van het pensioenfonds bij beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever. Deze voorziening wordt bepaald op basis van de op dat moment te verwachten toekomstige uitvoeringskosten. Bij de vaststelling van deze voorziening wordt er van uitgegaan dat de opgebouwde pensioenkapitalen en aanspraken 2 jaar na beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, worden overgedragen naar een andere pensioenuitvoerder.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de Premiebijdragen een opslag voor de (lopende) uitvoeringskosten. Zie sectie Premiebijdragen van (werkgevers en werknemers).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

BRUTO PENSIOENREGELING

De feitelijke samenstelling van de beschikbare premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden. De beschikbare premiestaffel is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag;
- b) De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- c) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- d) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten en de reserve minimaal vereist eigen vermogen.

NETTO PENSIOENREGELING

De feitelijke samenstelling van de netto premie in enig boekjaar bestaat uit:

- a) Beschikbare premies die op de netto pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden;
- b) Een opslag ter dekking van de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- c) Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor uitvoeringskosten en de reserve minimaal vereist eigen vermogen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten van de beleggingen. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer ten laste van de deelnemers

De kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers bestaan uit de kosten die binnen de Life Cycle portefeuilles worden verrekend met de beleggingsopbrengsten. Deze kosten bestaan uit betaalde transactiekosten (inclusief in- en uitstap vergoedingen) en beheervergoedingen (management fees), zoals in rekening gebracht door de managers van de onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten (in- en uitstapvergoedingen voor rekening van de deelnemers) bij aanschaf of verkoop van onderliggende beleggingsfondsen binnen een Life Cycle portefeuille en transactiekosten (bewaarloon en settlementkosten) binnen de onderliggende institutionele beleggingsfondsen. In- en uitstapvergoedingen zijn daarmee onderdeel van de aan- en verkoopprijs van aandelen in de onderliggende institutionele beleggingsfondsen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds

De pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De pensioenuitvoeringskosten ten laste van het pensioenfonds kunnen worden gesplitst in kosten van pensioenbeheer ten laste van pensioenfonds en kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds.

Kosten van vermogensbeheer ten laste van pensioenfonds:

Kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds worden onderscheiden van de kosten van vermogensbeheer die ten laste van de deelnemers komen en in mindering komen op de Beleggingsresultaten risico deelnemers. De kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds bestaan uit de betaalde vergoedingen aan Achmea Investment Management B.V. (AIM) in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Kosten van pensioenbeheer ten laste van pensioenfonds:

De kosten van pensioenbeheer ten laste van het pensioenfonds zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Verdeling tussen Bruto en Netto pensioenregeling:

De pensioenuitvoeringskosten ten laste van pensioenfonds worden aan de Bruto en de Netto pensioenregeling toegerekend op basis van de splitsing zoals opgenomen op de facturen en/of bijgevoegde specificaties. Dit geldt bijvoorbeeld voor de administratiekosten, kosten van het bestuursbureau en projectkosten. Kosten die niet specifiek zijn toe te rekenen aan hetzij de Bruto hetzij de Netto pensioenregeling worden evenredig (verdeelsleutel 50:50) over beide pensioenregelingen verdeeld.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de Premiebijdragen (specifiek de werkgeverspremie) een opslag ter dekking van de (lopende) pensioenuitvoeringskosten.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen van (gewezen) deelnemers.

Premies herverzekering

Herverzekeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

Alle bedragen in de toelichting zijn x € 1.000 tenzij anders vermeld.

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het verloop van de beleggingen in de Life Cycle portefeuilles.

Life Cycle portefeuille verloopoverzicht (niveau 2)

	Life Cycle portefeuille 1	Life Cycle portefeuille 2	Life Cycle portefeuille 3	Totaal
Stand per 1 januari 2015	5.028	1.209	11.956	18.193
Aankopen	6.051	796	13.830	20.677
Verkopen	-302	61	260	19
Overige mutaties (kosten)	-13	-3	-54	-70
Waardemutaties	23	-1	408	430
Stand per 31 december 2015	10.787	2.062	26.400	39.249
	Life Cycle portefeuille 1	Life Cycle portefeuille 2	Life Cycle portefeuille 3	Totaal
Stand per 1 januari 2014	237	11	568	816
Aankopen	4.490	1.122	10.946	16.558
Verkopen	-143	-6	-59	-208
Overige mutaties (kosten)	-4	-1	-18	-23
Waardemutaties	448	83	519	1.050
Stand per 31 december 2014	5.028	1.209	11.956	18.193

Hieronder wordt per jaareinde het belegd vermogen in de Life Cycle portefeuilles verder toegelicht naar beleggingscategorieën (o.b.v. look through). De look through naar asset class per einde van het jaar is gebaseerd op de beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de drie Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4).

Verdeling Life Cycle portefeuille naar onderliggende waarden per 31 december 2015 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	-	10.419	368	-	10.787
Life Cycle portefeuille 2	-	-	2.008	54	-	2.062
Life Cycle portefeuille 3	2.198	15.521	8.665	-	16	26.400
Totaal	2.198	15.521	21.092	422	16	39.249

Verdeling Life Cycle portefeuille naar onderliggende waarden per 31 december 2014

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	-	4.805	223	-	5.028
Life Cycle portefeuille 2	-	-	1.167	42	-	1.209
Life Cycle portefeuille 3	738	7.105	3.562	-	551	11.956
Totaal	738	7.105	9.534	265	551	18.193

Onder de overige beleggingen per 31 december 2015 zijn opgenomen de liquide middelen die niet aan één beleggingscategorie zijn toe te delen. Per 31 december 2014 waren onder de overige beleggingen naast liquide middelen nog commodities opgenomen. De beleggingen in commodities zijn in 2015 afgebouwd.

In onderstaande tabellen is de samenstelling van het belegd vermogen binnen Life Cycle portefeuilles 1, 2 en 3 per 31 december van het boekjaar weergegeven, gesplitst naar de onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3).

Life Cycle Portefeuille 1 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2015	Marktwaaarde 31-12-2014
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	4.148	1.883
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	2.316	1.176
Staatsobligaties Niet –Euro:		
BlackRock World Ex Euro Government Bond Index Fund	789	374
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	1.643	734
Niet-Staatsobligaties Niet-Euro:		
BlackRock Intermediate Credit Bond Index Fund "B"	789	375
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	1.076	486
Liquide middelen:		
	26	-
Totaal	10.787	5.028

Life Cycle Portefeuille 2 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2015	Marktwaaarde 31-12-2014
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	1.415	816
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	341	221
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	200	120
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	99	52
Liquide middelen:	7	-
Totaal	2.062	1.209

Life Cycle Portefeuille 3 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2015	Marktwaaarde 31-12-2014
Aandelen Wereld:		
BlackRock Developed World Index Sub-Fund	5.216	2.431
Robeco Institutional Conservative Equity Fund	5.335	2.486
Aandelen Opkomende Markten:		
Robeco Institutional Emerging Markets Quant Fund	5.165	2.344
Grondstoffen:		
BlackRock Commodity Total Return Fund	-	497
Vastgoed:		
BlackRock Developed Real Estate Index Sub-Fund	2.003	628
Vastrentende waarden - High Yield:		
Robeco High Yield Fund	4.308	1.794
Vastrentende waarden - Opkomende Markten:		
Pictet Global Emerging Debt	4.357	1.776
Liquide middelen:	16	-
Totaal	26.400	11.956

Reële waarde bepaling**Schattingen en veronderstellingen**

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en passiva op balansdatum benadert de reële waarde.

Via drie Life Cycle portefeuilles wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Niet aan een beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Onderscheid wordt gemaakt in de volgende waarderingsmethoden:

- ┆ Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen.
- ┆ Onafhankelijke taxaties.
- ┆ De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico. Hieronder vallen de derivaten.
- ┆ Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Voor fondsbeleggingen in vastgoed wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een onafhankelijke accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt.
- ┆ Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Gehanteerde waarderingsmethodiek (niveau 3)

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2015						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	2.198	-	2.198
Aandelen	-	-	-	15.521	-	15.521
Vastrentende waarden	-	-	-	21.092	-	21.092
Derivaten	-	-	-	422	-	422
Overige beleggingen	-	-	-	16	-	16
Totaal	-	-	-	39.249	-	39.249

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2014						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	738	-	738
Aandelen	-	-	-	7.105	-	7.105
Vastrentende waarden	-	-	-	9.534	-	9.534
Derivaten	-	-	-	265	-	265
Overige beleggingen	-	-	-	551	-	551
Totaal	-	-	-	18.193	-	18.193

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen bestaan volledig uit beleggingen in indirect vastgoed via participaties in vastgoedmaatschappijen in de wereldwijde markt.

Aandelen

De beleggingen in aandelen bestaan volledig uit beleggingen in niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden bestaan volledig uit beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastrentende waarden.

Derivaten

De derivaten bestaan volledig uit derivaten die binnen de beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen zijn toegepast voor de (tijdelijke) afdekking van valuta- en of interestrisico's.

Overige beleggingen

De overige beleggingen bestaan volledig uit liquide middelen binnen de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die niet toe te wijzen zijn aan één categorie (2014: liquide middelen en commodities (grondstoffen, edele metalen)).

2. Beleggingen voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het verloop van de beleggingen in de Life Cycle portefeuilles.

Life Cycle portefeuille verloopoverzicht (niveau 2)

	Lifecycle Portefeuille 1	Lifecycle Portefeuille 2	Lifecycle Portefeuille 3	Totaal
Aankopen	2.672	1.302	14.772	18.746
Verkopen	-373	-128	-1.082	-1.583
Overige mutaties (kosten)	-2	-1	-19	-22
Waardemutaties	13	-	-241	-228
Stand per 31 december 2015	2.310	1.173	13.430	16.913

De overige mutaties hebben betrekking op de kosten van vermogensbeheer welke uit de waardemutaties zijn gesplitst.

Hieronder wordt per jaareinde het belegd vermogen in de Life Cycle portefeuilles verder toegelicht naar beleggingscategorieën (o.b.v. look through). De look through naar asset class per einde van het jaar is gebaseerd op de beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de drie Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4).

Verdeling Life Cycle portefeuille naar onderliggende waarden per 31 december 2015 (niveau 2 en 4)

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	-	2.231	79	-	2.310
Life Cycle portefeuille 2	-	-	1.142	31	-	1.173
Life Cycle portefeuille 3	1.118	7.896	4.408	-	8	13.430
Totaal	1.118	7.896	7.781	110	8	16.913

In onderstaande tabellen is de samenstelling van het belegd vermogen binnen Life Cycle portefeuilles 1, 2 en 3 per 31 december van het boekjaar weergegeven, gesplitst naar de onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3).

Life Cycle Portefeuille 1 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaarde 31-12-2015	Marktwaarde 31-12-2014
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	888	-
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	496	-
Staatsobligaties Niet –Euro:		
BlackRock World Ex Euro Government Bond Index Fund	169	-
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	352	-
Niet-Staatsobligaties Niet-Euro:		
BlackRock Intermediate Credit Bond Index Fund "B"	169	-
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	230	-
Liquide middelen:		
	6	-
Totaal	2.310	-

Life Cycle Portefeuille 2 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2015	Marktwaaarde 31-12-2014
Staatsobligaties:		
BlackRock Euro Government Bond Index Fund	805	-
Staatsobligaties - Lange Duratie:		
Robeco Institutional Liability Driven Euro Core Government Bond Fund 40yr	194	-
Niet-Staatsobligaties Euro:		
BlackRock Euro Corporate Bond Index Fund	114	-
Indexleningen:		
BlackRock Euro Government Inflation-linked Bond Fund	56	-
Liquide middelen	4	-
Totaal	<u>1.173</u>	<u>-</u>

Life Cycle Portefeuille 3 naar onderliggende institutionele beleggingsfondsen (niveau 3)

Categorie/Fonds	Marktwaaarde 31-12-2015	Marktwaaarde 31-12-2014
Aandelen Wereld:		
BlackRock Developed World Index Sub-Fund	2.654	-
Robeco Institutional Conservative Equity Fund	2.714	-
Aandelen Opkomende Markten:		
Robeco Institutional Emerging Markets Quant Fund	2.627	-
Grondstoffen:		
BlackRock Commodity Total Return Fund	-	-
Vastgoed:		
BlackRock Developed Real Estate Index Sub-Fund	1.019	-
Vastrentende waarden - High Yield:		
Robeco High Yield Fund	2.192	-
Vastrentende waarden - Opkomende Markten:		
Pictet Global Emerging Debt	2.216	-
Liquide middelen:	8	-
Totaal	<u>13.430</u>	<u>-</u>

Reële waarde bepaling**Schattingen en veronderstellingen**

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en passiva op balansdatum benadert de reële waarde.

Via drie Life Cycle portefeuilles wordt belegd in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarbij deze beleggingsfondsen beleggen in aandelen, vastgoed, vastrentende waarden, overige beleggingen en (voor zover van toepassing) derivaten. Niet beurs genoteerde beleggingsfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de meest recente door het beleggingsfonds afgegeven intrinsieke waarde.

Onderscheid wordt gemaakt in de volgende waarderingsmethoden:

- ┆ Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen.
- ┆ Onafhankelijke taxaties.
- ┆ De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico. Hieronder vallen de derivaten.
- ┆ Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Voor fondsbeleggingen in vastgoed wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages. Deze rapportages zijn door een onafhankelijke accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt.
- ┆ Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekeningen	Intrinsieke waarde methode	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2015						
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	1.118	-	1.118
Aandelen	-	-	-	7.896	-	7.896
Vastrentende waarden	-	-	-	7.781	-	7.781
Derivaten	-	-	-	110	-	110
Overige beleggingen	-	-	-	8	-	8
Totaal	-	-	-	16.913	-	16.913

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen bestaan volledig uit beleggingen in indirect vastgoed via participaties in vastgoedmaatschappijen in de wereldwijde markt.

Aandelen

De beleggingen in aandelen bestaan volledig uit beleggingen in niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden bestaan volledig uit beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die beleggen in vastrentende waarden.

Derivaten

De derivaten bestaan volledig uit derivaten die binnen de beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen zijn toegepast voor de (tijdelijke) afdekking van valuta- en of interestrisico's.

Overige beleggingen

De overige beleggingen bestaan volledig uit liquide middelen binnen de niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die niet toe te wijzen zijn aan één categorie.

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	31-12-2015	31-12-2014
Specificatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Bruto pensioenregeling	750	313
Netto pensioenregeling	872	-
Totaal	1.622	313

BRUTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Specificatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen bruto regeling		
IBNR	726	307
Levenslang partnerpensioen	24	6
Totaal	750	313

	2015	2014
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen bruto regeling		
Stand per 1 januari	313	-
Mutatie IBNR	419	307
Mutatie levenslang partnerpensioen	18	6
Stand per 31 december	750	313

De Achmea groep heeft credit rating A- met een 'negative outlook' (Standard & Poor's).

NETTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Specificatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen netto regeling		
IBNR	287	-
Levenslang partnerpensioen	517	-
Wezenpensioen voorziening	9	-
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	59	-
Totaal	872	-

	2015	2014
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen netto regeling		
Stand per 1 januari	-	-
Mutatie IBNR-voorziening	287	-
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	517	-
Mutatie wezenpensioen voorziening	9	-
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	59	-
Stand per 31 december	872	-

De Achmea groep heeft credit rating A- met een 'negative outlook' (Standard & Poor's).

4. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2015	31-12-2014
Bruto pensioenregeling	2.729	55
Netto pensioenregeling	2.078	-
	<u>4.807</u>	<u>55</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	31-12-2015	31-12-2014
BRUTO PENSIOENREGELING		
Vorderingen en overlopende activa Bruto pensioenregeling		
Vordering werkgever inzake premieopslag	913	50
Nog te ontvangen periodieke premie	1.448	5
Terug te ontvangen BTW op betaalde kosten	364	-
Overige vorderingen	4	-
	<u>2.729</u>	<u>55</u>

De vordering werkgever inzake premieopslag heeft betrekking op het nog van de werkgever te ontvangen bedrag uit hoofde van te verrekenen premieopslagen ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten.

	31-12-2015	31-12-2014
NETTO PENSIOENREGELING		
Vorderingen en overlopende activa Netto pensioenregeling		
Vordering werkgever inzake premieopslag	210	-
Nog te ontvangen periodieke premie	1.786	-
Terug te ontvangen BTW op betaalde kosten	82	-
	<u>2.078</u>	<u>-</u>

De vordering werkgever inzake premieopslag heeft betrekking op het nog van de werkgever te ontvangen bedrag uit hoofde van te verrekenen premieopslagen ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten.

5. Liquide middelen

	31-12-2015	31-12-2014
Bruto pensioenregeling	3.064	4.732
Netto pensioenregeling	1.431	-
Totaal	<u>4.495</u>	<u>4.732</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Overige activa bruto pensioenregeling		
Liquide middelen pensioenfonds	2.599	2.774
Liquide middelen deelnemers	465	1.958
Totaal	3.064	4.732

Onder de liquide middelen pensioenfonds zijn opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op de bankrekening aangehouden bij ABN AMRO Bank N.V., die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

De liquide middelen deelnemers kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2015	31-12-2014
Ontvangen premies december	-	960
Ontvangen inkomende waardeoverdrachten	465	998
	465	1.958

De liquide middelen deelnemers zijn in januari 2016 (resp. 2015) belegd voor rekening en risico van de deelnemers. De liquide middelen voor deelnemers zijn niet vrij uitkeerbaar door het pensioenfonds.

NETTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Overige activa netto pensioenregeling		
Liquide middelen pensioenfonds	1.431	-
Totaal	1.431	-

Onder de liquide middelen pensioenfonds zijn opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op de bankrekening aangehouden bij ABN AMRO Bank N.V., die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

PASSIVA

6. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve bruto pensioen- regeling	Algemene reserve netto pensioen- regeling	Totaal
Stand per 1 januari 2015	315	-	315
Uit bestemming saldo van baten en lasten	1.158	542	1.700
Stand per 31 december 2015	<u>1.473</u>	<u>542</u>	<u>2.015</u>

Het positieve saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

	Algemene reserve Brutoregeling
Stand per 1 april 2013	250
Uit bestemming saldo van baten en lasten	65
Stand per 31 december 2014	<u>315</u>

Het positieve saldo van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

	31-12-2015	31-12-2014
Solvabiliteit		
Aanwezig vermogen	2.015	315
Minimaal vereist eigen vermogen	1.623	308

Het minimaal vereist eigen vermogen bij de voorziening voor risico (gewezen) deelnemers wordt vastgesteld met inachtneming van het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Volgens het bepaalde is het minimaal vereist eigen vermogen bij de technische voorziening voor risico (gewezen) deelnemers gelijk aan 25% van de jaarlijkse beheerslasten. Aanvullend moet een bedrag aan eigen vermogen aangehouden worden vanwege het feit dat het fonds overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's in actieve dienst heeft herverzekerd bij externe partijen. Het minimaal vereist eigen vermogen van SNPS bedraagt ultimo 2015 € 1.623, € 1.163 ten behoeve van de Bruto pensioenregeling en € 460 ten behoeve van de Netto pensioenregeling.

Aangezien het eigen vermogen ultimo 2015 € 2.015 bedraagt, is ultimo 2015 geen sprake van een dekkingstekort.

Vanwege het karakter van de regeling (zuivere premieovereenkomst) wordt een vereist eigen vermogen niet bepaald.

7. Technische voorzieningen

	31-12-2015	31-12-2014
Bruto pensioenregeling	750	313
Netto pensioenregeling	872	-
	<u>1.622</u>	<u>313</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

Technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling

	31-12-2015	31-12-2014
IBNR-voorziening	726	307
Levenslang partnerpensioen voorziening	24	6
Totaal	<u>750</u>	<u>313</u>

	2015	2014
Mutatieoverzicht technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	313	0
Mutatie IBNR-voorziening	419	307
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	18	6
Stand per 31 december	<u>750</u>	<u>313</u>

NETTO PENSIOENREGELING

Technische voorzieningen - Netto pensioenregeling

	31-12-2015	31-12-2014
IBNR-voorziening	287	-
Levenslang partnerpensioen voorziening	517	-
Wezenpensioen voorziening	9	-
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	59	-
Totaal	<u>872</u>	<u>-</u>

	2015	2014
Mutatieoverzicht technische voorzieningen – Netto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	-	-
Mutatie IBNR-voorziening	287	-
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	517	-
Mutatie wezenpensioen voorziening	9	-
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheids voorziening	59	-
Stand per 31 december	<u>872</u>	<u>-</u>

8. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

	2015	2014
Stand per 1 januari	20.151	1.174
Premiestortingen	11.765	8.611
Inkomende waardeoverdrachten	8.544	9.341
Uitgaande waardeoverdrachten	-4	-2
Beleggingsresultaat	353	1.027
Stand per 31 december	40.809	20.151

De bruto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke staffel. In deze regeling bouwen de deelnemers een eigen pensioenkapitaal op door maandelijkse premiestortingen die voor eigen rekening en risico worden belegd. De deelnemers kunnen hierbij kiezen uit drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief.

Uiteindelijk wordt het kapitaal door de deelnemers op de door hen gekozen pensioendatum aangewend om een pensioenuitkering te kopen bij een externe verzekeraar. De hoogte van de voorziening voor risico deelnemers - Bruto pensioenregeling wordt bepaald door de hoogte van de beleggingen voor risico deelnemers € 39.249 duizend (2014: € 18.193 duizend) en de nog te ontvangen premies en ontvangen inkomende waardeoverdrachten van deelnemers van december ad € 1.560 duizend (2014: € 1.958) die ultimo 2015 nog niet zijn belegd.

9. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers - Netto pensioenregeling

Totaal

	2015	2014
Stand per 1 januari	-	-
Premiestortingen	18.704	-
Uitkeringen afkopen	-73	-
Beleggingsresultaat	-252	-
Stand per 31 december	18.379	-

De netto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke staffel. In deze regeling bouwen de deelnemers een eigen pensioenkapitaal op door maandelijkse premiestortingen die voor eigen rekening en risico worden belegd. De deelnemers kunnen hierbij kiezen uit drie Life Cycle profielen: Defensief, Neutraal en Offensief.

Uiteindelijk wordt het kapitaal door de deelnemers op de door hen gekozen pensioendatum aangewend om een pensioenuitkering te kopen bij een externe verzekeraar. De hoogte van de voorziening voor risico deelnemers - Netto pensioenregeling wordt bepaald door de hoogte van de beleggingen voor risico deelnemers € 16.913 duizend en de nog te ontvangen premies deelnemers van december ad € 1.466 duizend die ultimo 2015 nog niet zijn belegd.

10. Voorziening toekomstige uitvoeringskosten

	31-12-2015	31-12-2014
Bruto pensioenregeling	1.700	1.600
Netto pensioenregeling	600	-
	<u>2.300</u>	<u>1.600</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Bruto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	1.600	800
Dotatie	100	800
Stand per 31 december	<u>1.700</u>	<u>1.600</u>

NETTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Netto pensioenregeling		
Stand per 1 januari	-	-
Dotatie	600	-
Stand per 31 december	<u>600</u>	<u>-</u>

11. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2015	31-12-2014
Bruto pensioenregeling	1.039	914
Netto pensioenregeling	922	-
Totaal	<u>1.961</u>	<u>914</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

BRUTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Overige schulden – Bruto pensioenregeling:		
Schuld aan herverzekeraar	651	602
Te betalen kosten	<u>388</u>	<u>312</u>
Totaal	<u>1.039</u>	<u>914</u>

De schuld aan de herverzekeraar ultimo boekjaar heeft betrekking op de nog te betalen premies over het boekjaar, waarvoor de facturen eind 2015 en begin 2016 zijn ontvangen.

NETTO PENSIOENREGELING

	31-12-2015	31-12-2014
Overige schulden – Netto pensioenregeling:		
Schuld aan herverzekeraar	694	-
Te betalen kosten	225	-
Uitkeringen / afkopen	3	-
Totaal	<u>922</u>	<u>-</u>

De schuld aan de herverzekeraar ultimo boekjaar heeft betrekking op de nog te betalen premies over het boekjaar, waarvoor de facturen eind 2015 en begin 2016 zijn ontvangen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie, in de vorm van een uitvoeringsovereenkomst, tussen het pensioenfonds en de werkgever, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Bestuurders (gepensioneerden) krijgen vergoedingen voor de uitvoering van bestuurstaken. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen pensioenfonds en werkgever bestaan de transacties uit de ontvangen premies voor de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme tarieven.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo boekjaar zijn er geen niet uit de balans blijvende activa en verplichtingen.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Alle bedragen in de toelichting zijn x € 1.000 tenzij anders vermeld.

12. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Bruto pensioenregeling

	2015	2014
a1. Netto beschikbare premie bijdrage werkgever	10.299	6.467
a2. Netto beschikbare premie bijdrage werknemer	1.466	2.144
b. Premieopslag voor herverzekeringen	1.539	722
c. Premieopslag voor administratie- en uitvoeringskosten	1.067	1.240
d1. Premiebijdrage werkgever voor voorziening toekomstige uitvoeringskosten	100	800
d2. Premiebijdrage werkgever voor reserve minimaal vereist eigen vermogen	913	58
Totaal	15.384	11.431

De feitelijke premie voor de bruto pensioenregeling bestaat in enig boekjaar uit:

- Netto beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden;
- De aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremies voor dekking van risico's van overlijden in actieve dienst en arbeidsongeschiktheid;
- Een opslag voor de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten (d1) en de reserve minimaal vereist eigen vermogen (d2);

De feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 15.384 duizend (2014: € 11.431 duizend). De kostendekkende premie bedraagt € 15.085 duizend (2014: € 11.425 duizend). Het pensioenfonds past geen premiedemping toe.

De bruto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke premiestaffel. Deze beschikbare premiestaffel van de SNPS pensioenregeling is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag beginnend met 10,9% voor 17 tot 21 jarigen tot 41,0% voor 62 tot 66 jarigen. Deze pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus de franchise (jaarlijks vastgesteld, € 13.545 voor 2015 (2014: € 13.499)). De deelnemer betaalde in 2015 een eigen bijdrage van 2,0% (2014: 4,5%) van de pensioengrondslag, onafhankelijk van de leeftijd van deze deelnemer.

Voor 2015 bedroeg de totale eigen bijdrage zoals betaald door de werknemers € 1.466 duizend (2014: € 2.144 duizend). Het restant van de premies - inclusief aanvullende opslagen voor risicopremies en kosten - werd betaald door de werkgever. Aanvullend zijn deelnemers verzekerd voor nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

13. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers - Netto pensioenregeling

	2015	2014
a1. Beschikbare premie bijdrage werkgever inleg pensioenbeleggingsrekening	16.906	-
a2. Beschikbare premie bijdrage werknemer inleg pensioenbeleggingsrekening	1.798	-
a3. Beschikbare premie bijdrage werknemer inhouding voor herverzekeringen	1.323	-
b. Premieopslag voor administratie- en uitvoeringskosten	1.222	-
c1. Premie voor voorziening toekomstige uitvoeringskosten	600	-
c2. Premiebijdrage werkgever voor reserve minimaal vereist eigen vermogen	210	-
	22.059	-

De feitelijke premie voor de Netto pensioenregeling bestaat in enig boekjaar uit:

- Netto beschikbare premies die op de pensioenbeleggingsrekening van de deelnemer gestort worden welke verdeeld wordt naar inleg pensioenbeleggingsrekening (a1) en inhouding voor de herverzekeringen (a2);
- Een opslag voor de (lopende) administratie- en uitvoeringskosten;
- Een door het pensioenfonds vast te stellen opslag voor het vormen en in stand houden van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten (c1) en de reserve minimaal vereist eigen vermogen (c2).

De feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 22.059 duizend (2014: € 0 duizend). De kostendekkende premie bedraagt € 21.976 duizend (2014: € 0 duizend). Het pensioenfonds past geen premiedemping toe.

De Netto pensioenregeling van SNPS is een individueel beschikbare premieregeling, de premie wordt hierbij bepaald aan de hand van een leeftijdsafhankelijke premiestaffel. Deze beschikbare premiestaffel van de SNPS pensioenregeling is uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag beginnend met 4,10% voor 15 tot 19 jarigen tot 10,8% voor 50 tot 54 jarigen. Deze pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris minus de fiscale grens voor 2015 dit is voor Deelnemers A € 88.500,- en Deelnemers B € 89.900,-. Deelnemers A en B zijn deelnemers die bruto pensioen opbouwen binnen SNPS respectievelijk Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF). De deelnemer betaalde in 2015 een eigen bijdrage van 0,96 procentpunt van de percentages van de pensioengrondslag.

14. Beleggingsresultaten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

2015	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	23	-13	10
Life Cycle portefeuille 2	-	-	-3	-3
Life Cycle portefeuille 3	-	407	-54	353
	-	430	-70	360
2014	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	448	-4	444
Life Cycle portefeuille 2	-	83	-1	82
Life Cycle portefeuille 3	-	519	-18	501
	-	1.050	-23	1.027

Hieronder worden de kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers gepresenteerd:

	2015	2014
Kosten van Vermogensbeheer		
Beheerkosten (management fees) beleggingsfondsen	-64	-20
Transactiekosten op niveau Life Cycle portefeuille	-6	-3
Totaal kosten van vermogensbeheer	-70	-23

15. Beleggingsresultaten risico deelnemers - Netto pensioenregeling

2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Life Cycle portefeuille 1	-	13	-2	11
Life Cycle Portefeuille 2	-	-	-1	-1
Life Cycle Portefeuille 3	-	-241	-19	-260
	-	-228	-22	-250

Hieronder worden de kosten van vermogensbeheer ten laste van de deelnemers gepresenteerd:

	2015	2014
Kosten van Vermogensbeheer		
Beheerkosten (management fees) beleggingsfondsen	-20	-
Transactiekosten op niveau Life Cycle portefeuille	-2	-
Totaal kosten van vermogensbeheer	-22	-

16. Overige baten

	2015	2014
Vergoeding participatie Raad van Advies Syntrus Achmea	3	1
Beleggingsresultaat startkapitaal werkgever	-	100
	3	101

17. Pensioenuitkeringen

	2015	2014
Partnerpensioen	9	-
Afkopen	73	-
	82	-

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 462,88 (2014: € 458,06) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

18. Pensioenuitvoeringskosten voor rekening pensioenfonds

	2015	2014
Bruto pensioenregeling	993	1.231
Netto pensioenregeling	818	-
	<u>1.811</u>	<u>1.231</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Pensioenuitvoeringskosten rekening pensioenfonds - Bruto pensioenregeling:		
Kosten van Pensioenbeheer		
Administratiekosten	190	142
Kosten Bestuur	27	38
Kosten bestuursbureau	430	682
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. accountantskosten	7	20
Accountantskosten	26	42
Toezichtskosten	3	4
Projectkosten	187	160
Opleidingskosten	23	57
Overige kosten	29	30
Subtotaal kosten van pensioenbeheer	<u>922</u>	<u>1.175</u>
Kosten van Vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds		
Kosten van Vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	71	56
Subtotaal Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	<u>71</u>	<u>56</u>
Totaal	<u>993</u>	<u>1.231</u>

De administratiekosten betreffen de kosten uit hoofde van pensioenbeheer zoals uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

De projectkosten in 2015 hebben betrekking op de aanpassing van de pensioenregeling om deze vanaf 1 januari 2015 te voldoen aan de gewijzigde regelgevingen en kosten voor het mogelijk maken van een collectieve variabele pensioenuitkering.

De directe kosten van vermogensbeheer bestaan uit de betaalde vergoedingen aan AIM in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de premie een opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten van de bruto pensioenregeling, waaronder de kosten van pensioenbeheer en de kosten van vermogensbeheer voor rekening van het pensioenfonds. In 2015 bedroeg deze opslag € 1.067 duizend (2014: € 1.240 duizend).

NETTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Pensioenuitvoeringskosten rekening pensioenfonds - Netto pensioenregeling:		
Kosten van Pensioenbeheer		
Administratiekosten	299	-
Kosten Bestuur	27	-
Kosten bestuursbureau	388	-
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. accountantskosten	5	-
Accountantskosten	25	-
Toezichtskosten	3	-
Projectkosten	-	-
Opleidingskosten	23	-
Overige kosten	30	-
Subtotaal kosten van pensioenbeheer	800	-
Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds		
Kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	18	-
Subtotaal kosten van vermogensbeheer t.l.v. pensioenfonds	18	-
Totaal	818	-

De administratiekosten betreffen de kosten uit hoofde van pensioenbeheer zoals uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

De directe kosten van vermogensbeheer bestaan uit de betaalde vergoedingen aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. in het kader van de uitbestedingsovereenkomst en de vaste vergoeding van de custodian.

Het pensioenfonds ontvangt als onderdeel van de premie een opslag ter dekking van de pensioenuitvoeringskosten van de netto pensioenregeling, waaronder de kosten van pensioenbeheer en de kosten van vermogensbeheer ten laste van het pensioenfonds. In 2015 bedroeg deze opslag € 1.323 duizend (2014: € 0 duizend).

Honoraria onafhankelijke accountant

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2015			
Controle van de jaarrekening	51	-	51
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	51	-	51
	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
2014			
Controle van de jaarrekening	42	-	42
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	42	-	42

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2015 als 2014 uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor het Bestuur bedroeg over 2015 in totaal € 44 duizend (2014: € 38 duizend) en zijn verantwoord op de regel 'Kosten Bestuur' in bovenstaande tabellen.

19. Mutatie technische voorzieningen

BRUTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Mutatie technische voorzieningen – Bruto pensioenregeling:		
Mutatie IBNR-voorziening	419	307
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	18	6
	<u>437</u>	<u>313</u>

Onder mutatie technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de IBNR-voorziening en de voorziening voor de levenslang partnerpensioen. Zie toelichting op de technische voorziening op de balanspost (7).

NETTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Mutatie technische voorzieningen - Netto pensioenregeling:		
Mutatie IBNR-voorziening	287	-
Mutatie levenslang partnerpensioen voorziening	517	-
Mutatie wezenpensioen voorziening	9	-
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheidsvoorziening	59	-
	<u>872</u>	<u>-</u>

Onder mutatie technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de IBNR-voorziening en de voorziening voor levenslang partnerpensioen. Zie toelichting op de technische voorziening op de balanspost (7).

20. Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers - Bruto en Netto pensioenregeling

Onder mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers zijn de mutaties opgenomen van de pensioenverplichtingen voor risico deelnemers van de bruto pensioenregeling en de netto pensioenregeling. Zie toelichting pensioenverplichtingen voor risico deelnemers van de bruto pensioenregeling op de balanspost (8) en van de netto pensioenregeling op de balanspost (9).

21. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2015	2014
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen - Bruto pensioenregeling	-437	-313
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen - Netto pensioenregeling	-872	-
	<u>-1.309</u>	<u>-313</u>

Onder mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen zijn de mutaties opgenomen van de vordering op de herverzekeraar voor de dekking van de IBNR-voorziening en de voorziening voor Levenslang Partnerpensioenen. Zie toelichting op het herverzekeringsdeel technische voorziening op de balanspost (3).

22. Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten

	2015	2014
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Bruto pensioenregeling	100	800
Mutatie voorziening toekomstige uitvoeringskosten - Netto pensioenregeling	600	-
	<u>700</u>	<u>800</u>

Zie toelichting op het technische voorziening toekomstige uitvoeringskosten op de balanspost (10).

23. Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers - Bruto pensioenregeling

	2015	2014
Inkomende waardeoverdrachten	-8.544	-9.341
Uitgaande waardeoverdrachten	4	2
	<u>-8.540</u>	<u>-9.339</u>

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

24. Herverzekeringen

	2015	2014
Bruto pensioenregeling	1.372	725
Netto pensioenregeling	1.394	-
Totaal	<u>2.766</u>	<u>725</u>

BRUTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Herverzekeringen - Bruto pensioenregeling:		
Premies overlijdensrisico	874	410
Premies premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	213	118
Premie arbeidsongeschiktheidsverzekering	<u>242</u>	<u>154</u>
Subtotaal	1.329	682
Vaste kostenvergoeding herverzekeraar	<u>43</u>	<u>43</u>
Totaal	<u>1.372</u>	<u>725</u>

De herverzekeringspremie worden vanuit een opslag in de pensioenpremie door de werkgever gefinancierd met uitzondering van afkoopsommen voor de levenslang partnerpensioen. De afkoopsommen voor de levenslang partnerpensioen worden door de deelnemers gefinancierd vanuit de opgebouwde rechten bij uitdiensttreding van een deelnemer.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst is volledig verzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V.

NETTO PENSIOENREGELING

	2015	2014
Herverzekeringen - Netto pensioenregeling:		
Premies overlijdensrisico	1.036	-
Premies premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	287	-
Subtotaal	1.323	-
Vaste kostenvergoeding herverzekeraar	43	-
Implementatiekosten	37	-
Subtotaal	1.403	-
Uitkeringen van verzekerd partnerpensioen	-9	-
Totaal	1.394	-

De herverzekeringspremie worden vanuit een inhouding op het netto pensioenpremie gefinancierd met uitzondering van afkoopsommen voor de levenslang partnerpensioen. De afkoopsommen voor de levenslang partnerpensioen worden door de deelnemers gefinancierd vanuit de opgebouwde rechten bij uitdiensttreding van een deelnemer.

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V.

25. Overige lasten

	2015	2014
Mutatie schuld aan de werkgever (startkapitaal)	-	100

De mutatie van de schuld aan de werkgever (startkapitaal) is in 2015 nihil omdat de schuld aan de werkgever in 2014 is teruggestort naar de werkgever.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Op 13 maart 2014 heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie een uitspraak gedaan in de zogeheten 'ATP-zaak'. De zaak betrof de btw-behandeling van aan pensioenfonds verrichtte 'beheerdiensten', waarbij onder 'beheerdiensten' wordt verstaan "de diensten die essentieel zijn voor het beheer van een 'gemeenschappelijk beleggingsfonds'". Het bestuur volgt de ontwikkelingen op dit gebied nauwgezet en is hierover in gesprek met haar belastingadviseur. Hangende deze ontwikkelingen zijn de kosten inzake aan het pensioenfonds verrichtte 'beheerdiensten' in de jaarrekening 2015 verantwoord inclusief btw.

Risicobeheer

Het Bestuur van SNPS is verantwoordelijk voor de beheersing van de risico's. Hiertoe heeft het Bestuur een Control Framework ingericht, met als uitgangspunt om een beheersingskader te hebben dat passend is bij het profiel van SNPS en dat de risico's die SNPS loopt reflecteert. Het raamwerk helpt het Bestuur om vanuit de lange termijn doelstellingen van het pensioenfonds en met inachtneming van de interne en externe omgeving, risico's structureel in kaart te brengen en daarop een beheersingskader in te richten, zodat doelstellingen gerealiseerd kunnen worden.

i) Financiële risico's van toepassing op de deelnemers

De premies worden binnen SNPS individueel voor rekening en risico van de (gewezen) deelnemer belegd, waarbij een aantal financiële risico's, zoals het prijs-, valuta- en renterisico, wordt gelopen door de deelnemer.

Het Bestuur van SNPS stelt het strategisch beleggingsbeleid vast (de samenstelling - de 'wegingen') van de Life Cycle profielen en daarmee de verdeling over de administratieve Life Cycle portefeuilles en verschillende asset categorieën (de onderliggende beleggingsinstellingen waarin daadwerkelijk wordt belegd). Het Bestuur heeft hierbij door middel van de aangeboden beleggingsmogelijkheden grenzen gesteld aan de door deelnemers te maken beleggingskeuzes en bijbehorende risico's. SNPS beoordeelt periodiek de samenstelling van de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles (doelwegingen en de verscheidene asset categorieën die worden gebruikt), en kan deze van tijd tot tijd aanpassen. Deelnemers zullen daarover worden geïnformeerd gebruik makend van de communicatiemiddelen die het pensioenfonds tot haar beschikking heeft, bv de website, het deelnemersportaal of een apart schrijven per post of e-mail.

Het beleid is dat naarmate de pensioendatum nadert het verwachte pensioeninkomen steeds minder mag fluctueren (er wordt dan gaandeweg meer gealloceerd aan vastrentende waarden, en ook wordt gestuurd op rentegevoeligheid van deze vastrentende waarden). Dit uitgangspunt is vertaald in de drie Life Cycle profielen: Neutraal, Defensief en Offensief. Als een deelnemer geen beleggingskeuzes heeft gemaakt, worden de netto beschikbare premies belegd conform het Life Cycle profiel Neutraal. Maandelijks kan de deelnemer opnieuw een keuze maken tussen de drie Life Cycle profielen. Hiertoe dient de deelnemer met behulp van een vragenlijst zijn risicoprofiel te bepalen. De deelnemer beslist vervolgens zelf of wordt belegd in het bij het ingevulde risicoprofiel behorende Life Cycle profiel of dat wordt belegd in één van de andere door SNPS vastgestelde Life Cycle profielen.

Marktrisico

Het marktrisico is voor rekening van de deelnemers en niet voor het pensioenfonds. Het marktrisico is het risico dat de waarde van beleggingsfondsen waarin door SNPS wordt belegd daalt onder invloed van (valuta)koersontwikkelingen en rentestanden.

Tenminste één keer in de drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd waarbij de Life Cycle portefeuilles en profielen worden getoetst en extern advies wordt ingewonnen. In deze ALM-studie wordt ook gekeken naar de gewenste mate van diversificatie van de onderliggende beleggingsinstellingen. Indien nodig wordt de inhoud van de Life Cycle portefeuilles en profielen aangepast.

De uitkomst van de ALM-studie is de Strategische Asset Allocatie (SAA) en de Beleggingsnota, waarin de gewenste mate van diversificatie, managersselectie en de implementatie- en rebalancing-regels zijn vastgesteld. Alle afwijkingen ten opzichte van deze normen dienen te worden goedgekeurd door SNPS. Monitoring vindt plaats door middel van periodieke rapportages die worden ontvangen van de fiduciair vermogensbeheerder.

De waarde van de onderliggende beleggingsfondsen zal fluctueren, bijvoorbeeld als gevolg van ontwikkelingen op de financiële markten.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de (portefeuille) vastrentende waarden verandert als gevolg van veranderingen in de rentestanden. De rente speelt ook een zeer belangrijke rol op het moment dat deelnemers met pensioen gaan, omdat de rente op het pensioenmoment sterk bepalend is voor het pensioen dat ingekocht kan worden. Dit wordt ook wel het conversierisico genoemd.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2015		31-12-2014	
	in %		in %	
Resterende looptijd < 1 jaar	2.664	9,2	-	-
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	9.675	33,5	3.088	32,4
Resterende looptijd > 5 jaar	16.535	57,3	6.446	67,6
	<u>28.874</u>	<u>100,0</u>	<u>9.534</u>	<u>100,0</u>

Naarmate een deelnemer ouder wordt, neemt de gevoeligheid van de beleggingen voor een stijging of daling van de rente toe. Uitgaande van een deelnemer ouder dan 50 die geen Age Styling toepast, wordt, naarmate de deelnemer ouder wordt, minder belegd in aandelen. Omdat de inkoop van de pensioenuitkering ook gevoelig is voor dezelfde renteontwikkeling leidt dit tot minder grote schommelingen in het verwachte inkomen voor later.

De duratie is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van vastrentende waarden en wordt met name bepaald door vier factoren: de looptijd, aflossing, couponbetaling en renteniveaus. Er wordt gestreefd naar een rentegevoeligheid (duratie) van de Life Cycle portefeuilles 1 en 2 van 11 jaar (met een bandbreedte van 9 tot 13,5 jaar). Door ontwikkelingen op de financiële markten kan de actuele duratie afwijken van de streefduratie.

Per 31 december 2015 bedroeg de duratie van Life Cycle portefeuille 1 afgerond 8,5 jaar (2014: 10,7 jaar) en de duratie van Life Cycle portefeuille 2 per die datum afgerond 8,5 jaar (2014: 11,0 jaar).

In onderstaande tabel is een gevoeligheidsanalyse opgenomen (naar de stand ultimo boekjaar), waarin de gevolgen van een stijging of daling van de rente met 1% is weergegeven:

Categorie	Variabiliteit	Effect op beleggingen risico deelnemers alleen vastrentende waarden (LCP1 en LCP2)	
		2015	2014
Vastrentende waarden (LCP 1 en 2)	rente stijgt 1%-punt	-1.388 (-8,5%)	-670 (-11%)
Vastrentende waarden (LCP 1 en 2)	rente daalt 1%-punt	1.388 (+8,5%)	670 (+11%)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de vastrentende waarden binnen Life Cycle portefeuille 1 en 2 in sterke mate worden beïnvloed door een stijging of daling van de rente met 1%-punt.

Op het niveau van de Life Cycle portefeuilles wordt geen gebruik gemaakt van rentederivaten (bv. renteswaps of swaptions). In de onderliggende institutionele beleggingsfondsen waarin wordt belegd, kan wel gebruik worden gemaakt van rentederivaten.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Het prijrisico wordt gemitigeerd door de beleggingen te spreiden (diversificatie), zoals is vastgelegd in de Strategische Asset Allocatie en de Beleggingsnota.

Hieronder wordt nader inzicht gegeven in de verdeling van de beleggingen naar bedrijfstak en regio per ultimo boekjaar. Voor de verdeling wordt gebruik gemaakt van beschikbare fact sheets van de (onderliggende) beleggingsfondsen.

	31-12-2015		31-12-2014	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	5.681	24,3	1.751	24,6
Nijverheid en industrie	3.964	16,9	1.469	20,6
Handel	4.958	21,2	1.398	19,7
Overige dienstverlening	7.128	30,4	2.093	29,5
Diversen	1.685	7,2	394	5,6
	23.416	100,0	7.105	100,0

	31-12-2015		31-12-2014	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	3.807	16,3	1.079	15,2
Noord Amerika	9.341	39,9	3.178	44,7
Azië Pacific	2.045	8,7	581	8,2
Australasia	793	3,4	225	3,2
Opkomende landen	7.430	31,7	2.042	28,7
	23.416	100,0	7.105	100,0

Valutarisico

Het valutarisico wordt bepaald door fluctuaties van vreemde valuta ten opzichte van de euro. De omvang van het valutarisico wordt bepaald door het totaalbedrag dat buiten de Euro wordt belegd. SNPS maakt geen gebruik van derivaten om vreemde valuta posities af te dekken. In de onderliggende institutionele beleggingsfondsen waarin wordt belegd, kan wel gebruik worden gemaakt van valutaderivaten.

De vreemde valutapositie ultimo boekjaar is als volgt te specificeren:

	31-12-2015	31-12-2014
Amerikaanse Dollar	20.345	5.191
Britse Pond	2.816	383
Hongkong Dollar	2.398	-
Japanse Yen	1.804	-
Zuid-Koreaanse Won	1.218	-
Overige vreemde valuta < 2%	7.087	981
	<u>35.668</u>	<u>6.555</u>

De waarde van de beleggingen in vreemde valuta per 31 december zijn gepresenteerd op basis van look through (doorkijk) op het niveau van de onderliggende beleggingen van de institutionele beleggingsfondsen, waarin binnen de drie Life Cycle portefeuilles wordt belegd (niveau 4). Dit betreft een bruto positie, wat inhoudt dat deze niet gesaldeerd zijn met eventuele valuta afdekkingen die binnen een beleggingsfonds plaatsvinden.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan marktpartijen die obligatieleningen uitgeven of banken waar deposito's worden geplaatst.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. Hieronder is een specificatie van de vastrentende waarden opgenomen verdeeld naar land/sector en vervolgens naar rating.

	31-12-2015		31-12-2014	
	ln %		ln %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse staat	2.102	7,2	733	7,6
Duitse staat	3.352	11,6	1.617	17,0
Franse staat	2.514	8,7	653	6,9
Italiaanse staat	2.224	7,7	613	6,4
Spaanse staat	1.068	3,7	-	-
Verenigde Staten	666	2,3	-	-
Belgische staat	560	1,9	-	-
Libanon	334	1,2	-	-
Andere staten	5.362	18,6	2.841	29,8
Financiële instellingen	1.952	6,8	389	4,1
Handels- en industriële instellingen	5.071	17,6	1.628	17,1
Overige	3.669	12,7	1.060	11,1
	28.874	100,0	9.534	100,0
	31-12-2015		31-12-2014	
	ln %		ln %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Ontwikkelde markten	23.542	81,5	7.584	79,5
Opkomende markten	5.332	18,5	1.950	20,5
	28.874	100,0	9.534	100,0

	31-12-2015		31-12-2014	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar rating:				
AAA	6.584	22,8	1.990	20,9
AA	4.183	14,5	1.931	20,3
A	1.652	5,7	624	6,5
BBB	6.535	22,6	2.352	24,7
BB	3.977	13,8	1.176	12,3
B	3.601	12,5	896	9,4
CCC	723	2,5	179	1,9
CC	17	0,1	3	-
Geen rating	1.602	5,5	383	4,0
	<u>28.874</u>	<u>100,0</u>	<u>9.534</u>	<u>100,0</u>

Door Achmea Investment Management is de Composite Long Term Debt Rating gebruikt. Dit is een gewogen gemiddelde van meerdere rating agencies (Standard & Poors, Moody's en Fitch).

Investerings in de Shell Groep:

De onderliggende institutionele beleggingsfondsen kunnen posities hebben in effecten Royal Dutch Shell plc. SNPS is niet in staat om het beleggingsbeleid van de beleggingsinstellingen waarin wordt belegd op dit punt te beïnvloeden. Beleggingen door SNPS in effecten Royal Dutch Shell zijn wettelijk begrensd tot maximaal 10% van de totale portefeuille.

Bewaarneming van effecten en securities lending:

SNPS heeft een onafhankelijk bewaarinstelling ('custodian') benoemd en ziet er tevens op toe dat de beleggingen in de onderliggende beleggingsinstellingen 'bankruptcy remote' worden bewaard. Securities lending kan onderdeel uitmaken van het beleggingsbeleid van de onderliggende beleggingsinstellingen.

ii) Financiële risico's van toepassing op het pensioenfonds

Het pensioenfonds onderkent een aantal financiële risico's en deze risico's worden gemonitord door het Bestuur dat daarbij wordt ondersteund door het bestuursbureau. Periodiek worden de financiële risico's en daarvoor getroffen beheersmaatregelen gerapporteerd aan, en besproken in, het Bestuur van het fonds, als onderdeel van de reguliere risico rapportage over alle geïdentificeerde risico's. Onderstaand wordt een toelichting gegeven op een aantal van deze financiële risico's.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat SNPS op enig moment onvoldoende liquide middelen heeft om aan de lopende verplichtingen te voldoen. In de uitvoeringsovereenkomst tussen SNPS en Shell Nederland is vastgelegd dat Shell Nederland voorziet in de korte termijn liquiditeitsbehoefte van het pensioenfonds (aangezien het aantal deelnemers en dus ook het premievolume de eerste jaren beperkt zal zijn).

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. De belangrijkste partijen hierbij zijn de verzekeraars. De kredietwaardigheid van de belangrijkste tegenpartijen wordt continue door SNPS gemonitord. Ook Shell Nederland is een belangrijke tegenpartij van het pensioenfonds. De werkgever stort iedere maand voor alle deelnemers in SNPS de benodigde premie, waardoor SNPS het debiteurenrisico sterk heeft beperkt.

Overlijden en arbeidsongeschiktheidsrisico

De risico's van overlijden in actieve dienst en premievrijstelling van pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid, voor de bruto en netto pensioenregeling, zijn volledig verzekerd bij Achmea Pensioen- en Levensverzekeringen N.V. Het risico van arbeidsongeschiktheid gedurende actieve dienst, alleen voor de bruto pensioenregeling, is volledig verzekerd bij Achmea Schadeverzekeringen N.V.

iii) Niet-financiële risico's van toepassing op het pensioenfonds

Het pensioenfonds onderkent een aantal niet-financiële risico's en deze worden gemonitord door het Bestuur dat daarbij wordt ondersteund door het bestuursbureau. Periodiek worden de niet-financiële risico's en daarvoor getroffen beheersmaatregelen gerapporteerd aan, en besproken in, het Bestuur, als onderdeel van de reguliere risicorapportage over geïdentificeerde risico's. Onderstaand wordt een toelichting gegeven bij een aantal van deze niet-financiële risico's.

Zorgplichtrisico

SNPS draagt er zorg voor dat de beleggingen voldoen aan het bepaalde bij of krachtens de Pensioenwet, in het bijzonder aan de "prudent person" regel en aan de eisen van zorgplicht.

Daarnaast monitort het Bestuur, ondersteund door het bestuursbureau, nauwgezet de communicatieprocessen en middelen richting de deelnemers. Ook worden deelnemers die qua Life Cycle profiel afwijken van het vastgestelde risicoprofiel op jaarlijkse basis geïnformeerd. Vanuit Syntrus Achmea Pensioenbeheer (SAPB) ontvangt het Bestuur ieder kwartaal een zorgplichtrapportage, hetgeen onder meer inzicht geeft in het risico- en Life Cycle-profiel van de deelnemers van SNPS.

SNPS beoordeelt periodiek de samenstelling van de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles (doelwegingen en de verscheidene asset categorieën die worden gebruikt), en kan deze van tijd tot tijd aanpassen.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd is. Vanwege het feit dat het pensioenfonds de administratieve uitvoering van de pensioenregeling en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan derde partijen, is het van belang om extra te letten op het uitbestedingsrisico.

Een belangrijk deel van de kritische IT systemen ligt bij derde partijen, waardoor het IT-risico in belangrijke mate een uitbestedingsrisico is. Het IT-risico is het risico dat bedrijfsprocessen, IT-infrastructuur en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd zijn, waardoor de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komen. Dit risico beperkt zich niet tot de IT-infrastructuur zoals in gebruik bij SNPS, maar omvat tevens de IT-infrastructuur bij de sponsor en de service providers van SNPS. Belangrijke sub-risico's bij uitbesteding zijn o.a. cyber risico en data privacy risico.

Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke externe dienstverlener over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding. Met uitvoerende organisaties zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement. Onder andere door middel van periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 type II rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en Service Level Agreement rapportages) van de externe uitvoeringsorganisaties wordt het Bestuur in staat gesteld de risico's voor het pensioenfonds goed te monitoren.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Hier wordt onder andere verstaan het risico van onvoldoende doelmatige en/of onvoldoende doeltreffende processen op het gebied van pensioenadministratie, vermogensbeheer en financiële administratie. Dit risico, evenals de genoemde risico's betreffende uitbesteding en IT omgeving, worden onder meer gemitigeerd door adequate uitbestedingscontracten met SPN, SAPB en AIM en door het periodiek verkrijgen van assurance door middel van interne en externe audits.

Reputatierisico

Het risico dat de reputatie van het pensioenfonds verslechtert door een negatief beeld van het pensioenfonds onder stakeholders van het pensioenfonds zoals deelnemers, uitbestedingspartijen, regelgevende en toezichhoudende instanties of de sponsor. SNPS heeft een communicatiebeleid opgesteld en streeft ernaar alle betrokkenen proactief, volledig en op een begrijpelijke manier te informeren over alle zaken met betrekking tot SNPS en hun pensioen, die voor hen van belang zijn. Bij de uitvoering van dit beleid wordt de dialoog nagestreefd en wordt actief feedback gevraagd van (gewezen) deelnemers en hun nabestaanden en stakeholders.

Voor de uitvoering van het beleid wordt voornamelijk gebruik gemaakt van de communicatiefaciliteiten van de service provider(s) en de Directie, alsmede de corporate faciliteiten in Shell. Het beleid wordt vastgesteld door het Bestuur van SNPS en de uitvoering daarvan valt onder de verantwoordelijkheid van het Bestuur. Omdat de regeling een DC karakter heeft en de (gewezen) deelnemers diverse beleggingskeuzes biedt, maakt de zorgplicht een belangrijk onderdeel uit van het communicatiebeleid.

Omgevingsrisico

Het risico dat de invloed van en ontwikkelingen bij onder andere de werkgever en aanspraakgerechtigden resulteren in conflicterende belangen met het pensioenfonds. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de invloed van ontwikkelingen in de financiële positie van de werkgever (leidend tot meesleepgevaar), het ontbreken van evenwichtige belangenbehartiging als gevolg van dominantie van de werkgever of dominantie van de door de werkgever benoemde bestuurders en de invloed van de werkgever op het beleid van het pensioenfonds.

SNPS streeft ernaar om adequaat te reageren op crisissituaties ten gevolge van ontwikkelingen in de omgeving van SNPS en bij Shell. De communicatie naar belanghebbenden en derden is daarop gericht. Het Bestuur, hierbij ondersteund door SPN, monitort de externe ontwikkelingen en wijzigingen in wet- en regelgeving, alsmede de impact hiervan op SNPS voortdurend.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding, afgemeten aan wet- en regelgeving en maatschappelijke en door SNPS opgestelde normen. Hiertoe is onder meer voor SNPS een specifieke gedragscode opgesteld.

Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. De juridische afdeling van SPN monitort doorlopend veranderingen in wet- en regelgeving en informeert en adviseert het Bestuur op een proactieve wijze. Voor contracten die het pensioenfonds met derden heeft afgesloten wordt gebruik gemaakt van een contractenregister dat jaarlijks wordt gemonitord.

Vaststelling van de jaarrekening door het Bestuur

Het Bestuur van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting heeft de jaarrekening 2015 vastgesteld per 9 juni 2016.

Het Bestuur

Rijswijk, 9 juni 2016

OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

1 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2015 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

2 Resultaatverdeling

Het saldo van baten en lasten over 2015 ad € 1.700 duizend is toegevoegd aan de algemene reserve.

3 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Shell Nederland Pensioenfonds Stichting te Den Haag is aan Sprenkels en Verschuren de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels en Verschuren.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 442.500. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 29.500 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Amsterdam, 9 juni 2016

R.H. Sprenkels AAG
verbonden aan Sprenkels en Verschuren

4 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het Bestuur van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2015

Ons Oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting op 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2015 van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting te Den Haag ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2015;
- de staat van baten en lasten over 2015; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Shell Nederland Pensioenfonds Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verantwoordelijkheden van het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- EN REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Verklaring betreffende het verslag van het bestuur en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het verslag van het bestuur en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd.
- dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Rotterdam, 9 juni 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. F.J. van Groenestein RA

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLEVERKLARING OVER DE JAARREKENING 2015 VAN SHELL NEDERLAND PENSIOENFONDS STICHTING

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

1 BESTUUR, MEDEZEGGENSCHAP, UITVOERING EN TOEZICHT

De informatie die hierna over bestuur, uitvoering, verantwoording en toezicht wordt gegeven heeft betrekking op het verslagjaar 2015.

Shell Nederland Pensioenfonds Stichting

In Shell Nederland Pensioenfonds Stichting (SNPS, het Pensioenfonds) is ultimo 2014 een pensioenregeling ondergebracht van maatschappijen van de Royal Dutch Shell Groep die tot het Pensioenfonds zijn toegetreden. Vanaf 1 januari 2015 is sprake van uitvoering van twee pensioenregelingen door SNPS; een pensioenregeling voor de opbouw van bruto pensioenaanspraken tot een fiscale inkomensgrens van € 88.500,- (niveau 2015) en een pensioenregeling voor de opbouw van netto pensioenaanspraken boven de fiscale inkomensgrens. Deze netto pensioenregeling wordt uitgevoerd voor zowel deelnemers die bruto pensioen opbouwen in SNPS als deelnemer die bruto pensioen opbouwen bij het andere Shell pensioenfonds in Nederland, Stichting Shell Pensioenfonds (SSPF).

SNPS wordt bestuurd door een Bestuur in de vorm van een one tier board met niet-uitvoerende bestuurders (toezichthouders) en uitvoerende bestuurders. Dit model wordt in de Pensioenwet het omgekeerd gemengd model genoemd. Daarnaast is er een Verantwoordingsorgaan waarin de werkgever en deelnemers zijn vertegenwoordigd.

Bestuur

Het Bestuur bestaat uit zeven leden:

- Een onafhankelijk Voorzitter die geen vertegenwoordiger is van de belanghebbenden bij SNPS;
- twee werkgeversvertegenwoordigers (leden A);
- twee werknemersvertegenwoordigers (leden B)
- twee uitvoerende bestuursleden (leden D)

Bestuurders C als vertegenwoordigers van pensioengerechtigden worden benoemd zodra het aantal pensioengerechtigden tien procent of meer bedraagt van de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden in SNPS gezamenlijk. Op dit moment is dit nog niet het geval. Benoeming van Bestuurders C zal te zijner tijd plaatsvinden door het Bestuur op voordacht van de vertegenwoordigers van pensioengerechtigden (leden C) in het Verantwoordingsorgaan.

De onafhankelijk Voorzitter wordt benoemd door Bestuurders A en B (en C) op voordracht van de Bestuurders D. De Bestuurders A worden benoemd door het Bestuur op voordracht van Shell Nederland. De Bestuurders B worden benoemd door het Bestuur op voordracht van de centrale ondernemingsraad van Shell in Nederland. Bestuurders D worden bij meerderheidsbesluit benoemd door de bestuurders A en B (en C), na overleg met Shell Nederland. Bij het vervullen van hun taak dienen de leden van het Bestuur ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden van het Pensioenfonds zich door het Bestuur op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. De niet-uitvoerende bestuursleden zijn met name verantwoordelijk voor het bepalen van het (strategische) beleid van SNPS en het houden van toezicht op de uitvoering daarvan door de uitvoerende bestuurders.

Het uitvoerend deel van het Bestuur bestaat uit twee beroepsbestuurders, die in dienst zijn van Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN). De uitvoerende bestuurders zijn niet directe vertegenwoordigers van de belanghebbenden bij het pensioenfonds. De uitvoerende bestuurders zijn verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en de dagelijkse operationele uitvoering.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het VO van SNPS bestaat op dit moment uit zes personen. Het VO geeft jaarlijks achteraf een oordeel over het door het Bestuur vastgestelde beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst, een en ander conform het bepaalde bij en krachtens de Pensioenwet. Tevens heeft het VO adviesrechten.

In het VO wordt de werkgever door twee leden en worden de werknemers door vier leden vertegenwoordigd. De leden van het VO worden benoemd door het Bestuur. De vertegenwoordigers van de werkgever (leden A) worden benoemd op voordracht van Shell Nederland. De vertegenwoordigers van de deelnemers (leden B) worden benoemd rechtstreeks na verkiezing door de deelnemers. Bij deze verkiezing draagt het Bestuur een kandidaat voor op voordracht van de centrale ondernemingsraad van Shell in Nederland.

Wanneer het aantal pensioengerechtigden in de toekomst tien procent of meer komt te bedragen van de som van het aantal deelnemers en pensioengerechtigden zullen ook twee vertegenwoordigers van pensioengerechtigden (leden C) worden benoemd door het Bestuur rechtstreeks na verkiezing door de pensioengerechtigden. Bij deze verkiezing draagt het Bestuur een kandidaat voor op voordracht van door het Bestuur aangewezen organen of instellingen die representatief geacht kunnen worden voor de pensioengerechtigden.

Directie

Shell Pensioenbureau Nederland B.V. (SPN) is de statutaire Directeur van het pensioenfonds. SPN ondersteunt het Bestuur en adviseert het Bestuur over het pensioenbeleid. Tevens ondersteunt SPN het Bestuur bij het toezicht op de externe dienstverleners aan wie het voeren van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer zijn uitbesteed, alsmede op het terrein van risicobeheersing. SPN heeft een Raad van Commissarissen bestaande uit twee personen die zijn benoemd door de aandeelhouder. De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van en de uitvoering door de Directie en op de algemene gang van zaken, waaronder de interne controle, en daarnaast de Directie van SPN van advies te dienen. Voor deze dienstverlening aan SNPS is een Service Agreement gesloten met SPN.

SPN is een vennootschap behorende tot de Royal Dutch Shell Groep.

Pensioenbeheer en vermogensbeheer

Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V. (SAPB) is door het Bestuur aangesteld voor het uitvoeren van de pensioenadministratie, het uitvoeren van de pensioencommunicatie, de beleggingsadministratie (unit administratie) en het verrichten van de financiële administratie van SNPS.

Achmea Investment Management B.V. (AIM) is door het Bestuur aangesteld voor het adviseren over, en het inrichten van, de Life Cycle profielen en Life Cycle portefeuilles en het voeren van het vermogensbeheer.

De Nederlandsche Bank N.V. (DNB)

De taak van DNB omvat onder meer toezicht op de Statuten, de Reglementen en de Uitvoeringsovereenkomst van het pensioenfonds met de werkgever, toezicht op de financiële en actuariële opzet van het pensioenfonds en een betrouwbaarheids- en geschiktheidstoets van de bestuursleden van het pensioenfonds. Voorts worden de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en de uitvoering daarvan, de jaarstukken en overige relevante bescheiden van het pensioenfonds door DNB beoordeeld.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op het gedrag van het pensioenfonds ten aanzien van de wettelijk verplichte informatieverstrekking. Doel van die informatie is het verhogen van het bewustzijn over de individuele pensioenvoorziening, zodat (gewezen) deelnemers, (gewezen) partners en pensioengerechtigden een goed inzicht kunnen krijgen in hun pensioen.

Certificerend actuaris

De certificerend actuaris geeft jaarlijks een verklaring af of het pensioenfonds heeft voldaan aan de eisen als bedoeld in artikel 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hiertoe worden alle door de certificerend actuaris noodzakelijk geachte controles uitgevoerd.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant geeft jaarlijks een controleverklaring af bij de door het pensioenfonds gepubliceerde jaarrekening en bij de jaarlijkse DNB staten. Hieraan voorafgaand worden alle hiertoe door de onafhankelijke accountant noodzakelijk geachte controles uitgevoerd.

2 PERSONALIA EN BENOEMINGEN

Personalia van bestuurders per 9 juni 2016. Benoemingen vanaf 1 januari 2015 tot en met 9 juni 2016.

Bestuur

Onafhankelijk Voorzitter

G.J.A. Louw (1952)

Beroep	Zelfstandig adviseur
Relevante nevenfuncties	Voorzitter Bestuur bij Stichting Shell Pensioenfonds; Vice-voorzitter Algemeen bestuur bij Eumedion
Eerste benoeming	1 juli 2014
Afloop huidige termijn	30 juni 2018

Bestuurders A

P.M. Westgeest (1951)

Beroep	Geen (gepensioneerd)
Relevante nevenfuncties	Geen
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2017

H.W.A.L. van den Wildenberg (1965)

Beroep	Vice President Governance, Risk, Control, Assurance bij Shell International B.V.
Relevante nevenfuncties	Geen
Eerste benoeming	7 januari 2015
Afloop huidige termijn	6 januari 2019

Bestuurders B

E.A. Breunese (1955)

Beroep	Manager Energie Transitie bij Shell Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Lid Commissie Veiligheid en Lid Commissie Vakantietochten Nederlandse Vereniging van Toerzeilers (NvVT)
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2017

W.J. Handels (1948) (tot 1 april 2016)

Mw. N. van der Toorn (1982) (vanaf 1 april 2016)

Beroep	Indirect Tax Advisor Benelux VAT bij Shell International B.V.
Relevante nevenfuncties	Geen
Eerste Benoeming	1 april 2016
Afloop huidige termijn	31 maart 2020

Bestuurders C

Nog niet van toepassing

Bestuurders D (Uitvoerende bestuurders)

J. Bouma (1962)

Beroep	Algemeen Directeur bij Shell Pensioenbureau Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Voorzitter van het Bestuur Stichting Steunfonds Patent; Bestuurslid bij Pensioenfederatie; Voorzitter Raad van Toezicht bij Stichting Pensioenfonds ANWB; Voorzitter Bestuur bij PensionsEurope; Lid van de Occupational Pensions Stakeholder Group van de European Insurance and Occupational Pensions Authority; Lid Klantenraad bij Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.; Bestuurslid/penningmeester bij FINEM
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2017

S.R. Tabak (1968)

Beroep	Senior Legal Counsel and Compliance Officer bij Shell Pensioenbureau Nederland B.V.
Relevante nevenfuncties	Lid Raad van Bestuur bij Stichting Steunfonds Patent; Lid Ledenraad bij Vereniging Achmea; Lid Klantenraad bij Achmea Investment Management B.V.; Lid Commissie Pensioenzaken bij Pensioenfederatie
Eerste Benoeming	29 april 2013
Afloop huidige termijn	28 april 2017

Verantwoordingsorgaan

Leden A

H.A.E. Huijbens (1964), voorzitter
Mw. G.O.M. Alkemade (1962)

Leden B

C.R. Laurens (1969)
Mw. N. van der Toorn (1982), (tot 1 april 2016)
(Vacature)
(Vacature)
(Vacature)

Leden C

Nog niet van toepassing

Directeur

Shell Pensioenbureau Nederland B.V.

Directie

J. Bouma, algemeen directeur
S.R. Tabak, directeur

Raad van Commissarissen

M.D. Clark (1966), voorzitter
K. Yildirim (1967)

Actuaris

Sprenkels & Verschuren B.V.

Onafhankelijke accountant

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

3 NADERE SPECIFICATIES VAN DE LIFE CYCLE PORTEFEUILLES

In onderstaande tabellen zijn de performances en de kosten van de Life Cycle portefeuilles 1, 2 en 3 over 2014 weergegeven, gesplitst naar onderliggende beleggingsinstellingen. Alle bedragen luiden in Euro's en performance cijfers zijn eveneens berekend in Euro's.

Vermogensbeheerkosten ten laste van deelnemers					
	Gemiddeld belegd vermogen 2015	Betaalde transactiekosten binnen LCP	Betaalde beheervergoedingen (management fee)	Totaal	Kosten in %
LCP 1		€ 1.499		€ 1.499	0,02%
Blackrock Euro corporate bond index	€ 1.502.506		€ 1.697	€ 1.697	0,02%
Blackrock intermediate credit bond	€ 760.106		€ 515	€ 515	0,01%
Blackrock euro government bond	€ 3.829.287		€ 3.560	€ 3.560	0,04%
Blackrock world ex Euro gov	€ 772.536		€ 718	€ 718	0,01%
Blackrock euro gov inflation linked	€ 1.000.463		€ 930	€ 930	0,01%
Robeco institutional liability driven	€ 2.082.937		€ 6.563	€ 6.563	0,07%
	€ 9.947.835		€ 13.983	€ 15.482	0,16%
LCP 2		€ 653		€ 653	0,03%
Blackrock Euro corporate bond index	€ 235.883		€ 259	€ 259	0,01%
Blackrock euro government bond	€ 1.643.919		€ 1.480	€ 1.480	0,06%
Blackrock euro gov inflation linked	€ 116.354		€ 105	€ 105	0,00%
Robeco institutional liability driven	€ 384.511		€ 1.217	€ 1.217	0,05%
	€ 2.380.667		€ 3.061	€ 3.714	0,16%
LCP 3		€ 2.678		€ 2.678	0,01%
Blackrock Developed Real Estate	€ 2.182.622		€ 1.964	€ 1.964	0,01%
Blackrock Developed World	€ 5.699.456		€ 2.850	€ 2.850	0,01%
Robeco Inst. Emerging Markets Quant	€ 5.054.414		€ 16.263	€ 16.263	0,06%
Robeco Inst. Low vol (cons.) equity	€ 5.116.234		€ 8.234	€ 8.234	0,03%
Blackrock Commodity Total Return Fund	€ -		€ -	€ -	0,00%
Robeco High Yield	€ 4.044.776		€ 15.591	€ 15.591	0,06%
Pictet Global Emerging debt	€ 4.697.110		€ 21.606	€ 21.606	0,08%
	€ 26.794.612		€ 66.508	€ 69.186	0,26%

Bruto performance vs netto performance vs Benchmark performance

Beleggingsfondsen per LCP	Aandeel beleggingsfondsen in LCP (norm)	Performances (BRUTO) in %	Totale managementfee- kosten t.l.v. LCP en Beleggingsfondsen in %	Performances (na aftrek van kosten) in %	Benchmark performance in %	Under- / overperformance	Benchmarknaam
LCP 1	2015	2015	2015	2015	2015	2015	
Blackrock Euro corporate bond index	15,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	-0,2%	Citigroup Non-EGBI EuroBIG Index
Blackrock intermediate credit bond	7,5%	12,2%	0,1%	12,1%	12,4%	-0,3%	Barclay Intermediate Credit Bond Index
Blackrock euro government bond	38,0%	13,0%	0,1%	12,9%	13,2%	-0,2%	Citigroup Euro Government Bond Index
Blackrock world ex Euro gov	7,5%	10,1%	0,1%	10,0%	10,2%	-0,3%	Citigroup World GBI (Ex EMU)
Blackrock euro gov inflation linked	10,0%	0,9%	0,1%	0,8%	0,8%	0,0%	Barclay Euro Government Inflation-Linked Index
Robeco institutional liability driven	22,0%	-7,0%	0,3%	-7,3%	-7,0%	-0,3%	geen (portefeuille is benchmark)
Totaal	100,0%	1,6%	0,1%	1,5%	1,4%	0,1%	
LCP 2							
Blackrock Euro corporate bond index	10,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,1%	-0,1%	Citigroup Non-EGBI EuroBIG Index
Blackrock euro government bond	68,0%	1,6%	0,1%	1,5%	1,7%	-0,1%	Citigroup Euro Government Bond Index
Blackrock euro gov inflation linked	5,0%	0,9%	0,1%	0,8%	0,8%	-0,1%	Barclay Euro Government Inflation-Linked Index
Robeco institutional liability driven	17,0%	-7,0%	0,3%	-7,3%	-7,0%	-0,3%	geen (portefeuille is benchmark)
Totaal	100,0%	0,6%	0,1%	0,5%	0,5%	0,0%	
LCP 3							
Blackrock Developed Real Estate	7,5%	10,1%	0,1%	10,0%	10,5%	-0,5%	FTSE EPRA/NAREIT Developed Index
Blackrock Developed World	20,0%	10,6%	0,1%	10,6%	10,4%	0,2%	MSCI World DC
Robeco Inst. Emerging Markets Quant	20,0%	-7,6%	0,3%	-7,9%	-5,2%	-2,7%	MSCI EM
Robeco Inst. Low vol (cons.) equity	20,0%	16,0%	0,2%	15,8%	10,4%	5,4%	MSCI World DC
Robeco High Yield	16,3%	-0,4%	0,4%	-0,8%	-4,4%	3,6%	Barclays US Corp HY+Pan Euro HY (2,5% cap) mrkt wghtd index EUR hedged ex financials
Pictet Global Emerging debt	16,3%	1,3%	0,5%	0,8%	0,7%	0,1%	JPM EMBI Global Div Euro Hedged
Totaal	100,0%	4,3%	0,3%	4,0%	3,5%	0,5%	

